

Johanna Kiiskinen ja Kaisa Korpi

**VANHEMPIEN OSALLISUUS LASTENTALON
PÄIVÄKODISSA**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Huhtikuu 2011

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieskan yksikkö	Aika Huhtikuu 2011	Tekijä/tekijät Kiiskinen Johanna & Korpi Kaisa
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi Vanhempien osallisuus Lastentalon päiväkodissa		
Työn ohjaaja Koivusaari Kaija	Sivumäärä 47+2	
Työelämäohjaaja Hirvi Helinä		
<p>Tutkimuksen aiheena oli kartoittaa vanhempien osallisuutta Lastentalon päiväkodissa Kannuksessa. Tavoitteena oli selvittää Lastentalon työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta, toimintatavoista ja kasvatuskeskusteluista sekä saada selville haastatteluun osallistuneiden toiveet näiden eri osa-alueiden toteutumisesta tulevaisuudessa.</p> <p>Aineisto tutkimukseen kerättiin dialogisen vertaisprosessin avulla. Haastattelu koostui kolmesta eri teemasta, joihin vastattiin ryhmäkeskusteluiden pohjalta. Kysymyksessä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.</p> <p>Sekä henkilökunta että vanhemmat tiedostivat kasvatuskumppanuuden tärkeyden varhaiskasvatuksessa. Kasvatuskumppanuus ei kuitenkaan toteutunut täysivaltaisesti kaikkien vanhempien kohdalla. Henkilökunnan toiveena oli, että vanhemmat osallistuisivat enemmän päivähoidon suunnitteluun, kehittämiseen ja päivittäiseen toimintaan, kun taas monet vanhemmat kokivat osallistumisen haastavaksi tai tarpeettomaksi. Yleinen mielipide oli, että tiedottaminen ja kasvatuskeskustelut toteutuivat hyvin, mutta päivittäisen tiedonvaihdon toivottiin olevan runsaampaa. Haastatteluun osallistuneilta tuli myös konkreettisia ideoita osallisuuden parantamiseksi.</p>		
Asiasanat Dialoginen vertaisprosessi, kasvatuskumppanuus, vanhempien osallisuus, varhaiskasvatus		

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date April 2011	Author Kiiskinen Johanna & Korpi Kaisa
Degree programme Degree programme of Social Services		
Name of thesis Parents' participation in the day care center Lastentalo		
Instructor Koivusaari Kaija		Pages 47+2
Supervisor Helinä Hirvi		
<p>The subject of this thesis was to survey parents' participation in the day care center Lastentalo in Kannus. The aim was to find out the experiences of parents as well as the employees of Lastentalo of educational partnership in early childhood education, and of procedures and parenting conversations. In addition, the aim was to find out their expectations of these sectors in the future.</p> <p>The material for this thesis was collected with a dialogical peer process. The interview consisted of questions concerning three different themes that were answered after group conversations. This thesis was qualitative.</p> <p>Both the employees and the parents were aware of the importance of educational partnership in early childhood education, although it did not actualize in all occasions. The employees wished that parents would participate more in planning and developing as well as in the daily activities in day care. Many parents felt that participating was challenging or unnecessary. A Common opinion was that briefing and parenting conversations actualized well, but daily communication needed improvement. The interviewees also presented concrete ideas for improving parents' participation.</p>		
Key words dialogical peer process, early childhood education, parents' participation, partnership in early childhood education		

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN KULKU.....	3
2.1 Aiheen valinta ja tutkimusaikataulu	3
2.2 Tutkimusmenetelmä	5
2.2.1 Vertaishaastattelu.....	6
2.2.2 Dialogisen vertaisprosessin pääpiirteet ja toteutus	6
2.3 Aikaisemmat tutkimukset.....	10
3 VARHAISKASVATUS	14
3.1 Varhaiskasvatuspalvelut.....	14
3.2 Varhaiskasvatussuunnitelma	15
3.3 Kannuksen ja Lastentalon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmat..	16
4 KASVATUSKUMPPANUUS JA SITÄ OHJAAVAT PERIAATTEET.....	18
4.1 Kuuleminen	18
4.2 Kunnioitus	19
4.3 Luottamus	19
4.4 Dialogi.....	20
5 VANHEMPIEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA	22
5.1 Vanhempien osallisuuden lisääminen	23
5.2 Vanhempien roolit varhaiskasvatuksessa.....	24
6 TUTKIMUSTULOKSET	26
6.1. Vanhempien näkemykset osallisuudesta	26
6.1.1 Kasvatuskumppanuus	27
6.1.2 Toimintatavat	29
6.1.3 Kasvatuskeskustelut.....	31
6.2 Henkilökunnan näkemykset vanhempien osallisuudesta.....	33
6.2.1 Kasvatuskumppanuus	33
6.2.2 Toimintatavat	34
6.2.3 Kasvatuskeskustelut.....	36
7 POHDINTA.....	38
LÄHTEET	44
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kasvatuskumppanuus ja vanhempien osallisuus ovat tänä päivänä hyvin ajankohtaisia asioita varhaiskasvatuksen piirissä. Kasvatuskumppanuuden ja vanhempien osallisuuden käytännön toteuttamista ohjaavat Laki lasten päivähoidosta 1973, Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset 2002 sekä varhaiskasvatuksen perusteet 2005. Kasvatuskumppanuus vanhempien ja henkilökunnan välillä on nostettu esille myös Kannuksen kaupungin ja Lastentalon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Tutkimuksemme tavoitteena on kartoittaa Kannuksen Lastentalon päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta ja ennen kaikkea vanhempien osallisuudesta päiväkodin toimintaan. Ajatus tutkimuksen aiheesta nousi päivähoidon henkilökunnan keskuudesta. Aikaisemmat asiakastyytyväisyyskyselyt eivät ole tuottaneet riittävästi tietoa vanhempien halukuudesta osallistua päiväkodin toimintaan ja sen suunnitteluun. Tutkimusaineiston keräämisessä olemme käyttäneet dialogista vertaisprosessia.

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Siinä tutkimusaineisto kerätään ennalta määrätyltä kohdejoukolta luonnollisissa tilanteissa. Tutkiessamme vanhempien osallisuutta Lastentalon päiväkodilla suoritimme vertaishaastattelun sekä päiväkodin henkilökunnalle että lasten vanhemmille. Vertaishaastattelujen pääasiallinen tarkoitus oli selvittää vanhempien osallisuuteen vaikuttavia asioita, jotta osallisuutta voitaisiin edistää ja kehittää entisestään.

Etsimme tutkimuksessamme vastauksia näihin kysymyksiin: 1. Millaisia kokemuksia vanhemmilla on kasvatuskumppanuudesta, toimintatavoista ja kasvatustilanteista Lastentalon päiväkodin henkilökunnan kanssa ja miten he haluaisivat tulevaisuudessa näiden osa-alueiden toteutuvan?

2. Millaisia kokemuksia Lastentalon päiväkodin henkilökunnalla on kasvatuskumppanuudesta, toimintatavoista ja kasvatustilanteista vanhempien kanssa ja miten he haluaisivat tulevaisuudessa näiden osa-alueiden toteutuvan?

Opinnäytetyöraportissamme kerromme aluksi tutkimuksen kulusta ja aikaisemmista tutkimuksista. Määrittelemme tutkimuksemme kannalta tärkeät käsitteet, jonka jälkeen esittelemme ja pohdimme dialogisen vertaisprosessin avulla saamiamme tuloksia.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN KULKU

Määrittelimme tutkimuksellemme kaksi vanhempien osallisuuteen liittyvää tutkimuskysymystä, joihin pyrimme löytämään vastauksia dialogisen vertaisprosessin avulla. Tutkimuskysymyksemme muotoutuivat Lastentalon päiväkodin henkilökunnan toiveiden mukaan. 1. Millaisia kokemuksia vanhemmilla on kasvatuskumppanuudesta, toimintatavoista ja kasvat keskusteluista Lastentalon päiväkodin henkilökunnan kanssa ja miten he haluaisivat tulevaisuudessa näiden osa-alueiden toteutuvan?

2. Millaisia kokemuksia Lastentalon päiväkodin henkilökunnalla on kasvatuskumppanuudesta, toimintatavoista ja kasvat keskusteluista vanhempien kanssa ja miten he haluaisivat tulevaisuudessa näiden osa-alueiden toteutuvan?

2.1 Aiheen valinta ja tutkimusaikataulu

Ajatuksen opinnäytetyöhömme saimme työelämästä käsin. Keväällä 2009 olimme yhteydessä Kannuksen kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden esimieheen ja kysimme häneltä, olisiko heillä mahdollisesti näkemystä siitä, millaisesta aiheesta voisimme opinnäytetyömme tehdä. Hänellä oli ajatus, että voisimme vuosittaisen päivähoiton asiakastyytyväisyyskyselyn kysymysten pohjalta suorittaa tarkemman haastattelun päivähoidossa olevien lasten vanhemmille, koskien heidän ajatuksiinsa vanhempien osallisuudesta päivähoiton toimintaan.

Kannuksen kaupungin päiväkodeissa suoritettu vuosittainen asiakastyytyväisyyskysely on tuottanut usein tuloksia, joiden mukaan vanhemmat eivät omasta mielestään riittävästi voi osallistua ja vaikuttaa päivähoiton toimintaan. Näin ollen henkilökunta halusi tarkennusta aikaisempiin kyselyn tuloksiin liittyen, sekä ennen kaikkea siitä, millä tavoin vanhemmat toivoisivat voivansa osallistua lastensa päivähoitoon ja sen kehittämiseen. Itse halusimme myös opinnäytetyömme olevan työelämälähtöinen, jotta tutkimuksesta olisi konkreettista hyötyä niin lapsille, vanhemmille kuin päiväkodille.

Tutkimuksen kohteeksi valitsimme Kannuksen Lastentalon päiväkodin vanhemmat ja henkilökunnan. Lastentalon päiväkotiki on noin 50 lapsen päiväkotiki ja se kattaa noin 40 perhettä. Lastentalolla on kolme lapsiryhmää, Vilijaanat, Päivänsäteet ja Menninkäiset. Päiväkodin lapset ovat iältään 1-6-vuotiaita. Lisäksi päiväkodissa toimii myös esiopetusryhmä. Työntekijöitä Lastentalolla on noin 12 henkilöä.

Alkuun pohdimme, että suoritamme tutkimuksemme myös muissa Kannuksen päiväkodeissa, mutta Lastentalon päiväkodin suuruuden vuoksi päätimme rajata tutkimuksen koskettamaan ainoastaan yhtä päiväkotia. Vaikka rajasimme tutkimuskohteeksemme ainoastaan Lastentalon päiväkodin, on tutkimuksemme kuitenkin osittain hyödynnettävissä myös muissa Kannuksen päiväkodeissa.

Toukokuussa 2009 aloimme laatia tutkimussuunnitelmaamme ja siihen liittyen tapasimme Kannuksen kaupunginvirastolla varhaiskasvatuspalveluiden esimiehen ja Lastentalon päiväkodin johtajan. Yhdessä rajasimme tutkimusaihettamme ja kävimme läpi heidän toiveitaan tutkimukseemme liittyen. Tapaamisessa sovimme myös alustavan aikataulun tutkimuksemme suorittamiselle, mutta perhesyistä johtuen opinnäytetyömme aikataulu on venynyt alkuperäisestä suunnitelmasta melko runsaasti.

Tapaamisessa saimme myös ajatuksen, että käytämme tutkimusaineiston keräämiseen dialogista vertaisprosessia, joka on refleктоivan vertaishaastattelun sovellus käytännön työn kehittämiseen. Alkuun suunnittelimme myös, että toteutamme dialogisen vertaisprosessin lisäksi toiminnallisen osuuden päiväkodin lapsille, vanhemmille ja henkilökunnalle, mutta rajasimme kuitenkin tutkimuksemme koskemaan ainoastaan dialogista vertaisprosessia, sillä päiväkodin henkilökunnan mielestä oli ensiarvoisen tärkeää saada tietoa vanhempien ajatuksista tutkimusaiheeseen liittyen. Myöhemmin he voivat itse järjestää toiminnallisen osuuden vanhempien ja lasten kanssa yhdessä. Määrittelimme tapaamisessa myös alustavasti tutkimusongelmia, joiden pohjalta aloimme työstää tutkimussuunnitelmaamme. Tutkimuksemme aloitusseminaarin pidimme kesäkuussa 2009.

Kesän aikana aloimme työstää tutkimuksemme teoriaosuutta ja tutustuimme aikaisempiin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen. Hahmottelimme myös ensimmäisen version dialogisen vertaisprosessin teemahaastattelusta. Elokuun aikana kävimme Lastentalon päiväkodin johtajan kanssa läpi haastattelumme teemoja ja samalla otimme huomioon henkilökunnan antamia kehitysideoita. Heidän toiveiden perusteella muokkasimme haastattelusta mahdollisimman selkeän, jotta vanhempien olisi helppoa saada aikaiseksi keskustelua ja laatia vastaukset teemoihin.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa aineisto pyritään kokoamaan luonnollisissa tilanteissa. Tutkimusaineisto kerätään ennalta määrättyltä kohdejoukolta haastattelujen, kyselyjen ja havainnoinnin avulla, ja tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä paljastamaan odottamattomia asioita eikä niinkään testaamaan erilaisia teorioita ja hypoteeseja. Tutkiessamme vanhempien osallisuutta Lastentalon päiväkodilla suoritimme vertaishaastattelun sekä päiväkodin henkilökunnalle että lasten vanhemmille. Opinnäytetyöstämme tiedotettiin vanhemmille etukäteen, ja heidän osuutensa tutkimuksesta suoritettiin vanhempainillan yhteydessä. Tutkimukseen osallistuivat ne vanhemmat, jotka olivat läsnä kyseisessä vanhempainillassa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164; Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.)

Käytimme tutkimusaineistomme keräämiseen dialogista vertaisprosessia. Kyseinen tutkimusmetodi on refleктоiva vertaishaastattelun sovellus käytännön työn kehittämiseen. Prosessin tavoitteena on laatia yhteisiä tavoitteita ja päämääriä, varhaiskasvatuspalveluiden kehittämiseksi. Kyseisen metodin edellytyksenä on saada vanhemmat ja henkilökunta osallistettua yhteistyöhön ja tällä tavoin kehittää varhaiskasvatuspalveluita ja edistää esimerkiksi kasvatuskumppanuuden todentumista käytännössä. (Pukari 2006, 9.)

2.2.1 Vertaishaastattelu

Vertaishaastattelu on Anna-Leena Välimäen kehittämä tutkimusmetodi, joka on syntynyt 1990-luvulla suoritetun Vapaasti Vastuullisesti kuntaprojektin yhteydessä. Vertaishaastattelu on johonkin asiaan tai aiheeseen liittyvää keskustelua, jonka suorittavat keskenään tasavertaiset osapuolet tutkijan laatimien teemojen pohjalta. Vertaishaastattelussa kumpikaan osapuoli ei haastattele toista, vaan he käyvät keskustelua keskenään. Keskustelu ei kuitenkaan ole täysin vapaamuotoista vaan tutkija antaa kehukset eli teemat joiden pohjalta keskustelua käydään. Osapuolet keskustelevat itselleen mielekkäällä tavalla aiheesta ja määräävät yhdessä keskustelun kulusta. Tutkija ei ole läsnä haastattelutilanteessa, vaan keskusteluparit nauhoittavat tai muuten dokumentoivat keskustelunsa ja toimittavat sen tutkijalle. Tutkijan tulee kuitenkin olla tavoitettavissa, jos haastattelussa ilmenee ongelmia. (Välimäki & Järvi 2005, 17–18.)

Vertaishaastattelu on eräänlainen ryhmähaastattelun muoto. Ryhmähaastattelulla voidaan saada enemmän tietoa tutkittavasta aiheesta kuin yksilöhaastattelusta, sillä haastateltavat saavat tukea toisiltaan ja heillä on mahdollisuus muistella asioita yhdessä. Toisaalta ryhmä voi luoda sosiaalisia paineita jäsenille, ja näin ollen kaikki ryhmän jäsenet eivät välttämättä uskalla tuoda mielipiteitään julki avoimesti. Parhaiten ryhmähaastattelu toimii silloin, kun osapuolet eivät tunne toisiaan en-tuudestaan. Vertaishaastattelut suoritetaan yleensä pienissä 2-4 hengen ryhmissä. Tällöin näkemysten ja mielipiteiden esille tuominen on helpompaa kuin suuressa ryhmässä. Vertaissuhteeseen perustuvalla tutkimuksella voidaan saavuttaa kattavampia tuloksia kuin perinteisellä keskustelututkimuksella tai teemahaastattelulla, joissa tutkija on itse osallisena haastattelussa ja se voi omalta osaltaan vaikuttaa tutkimustuloksiin. (Välimäki & Järvi 2005, 17–18.)

2.2.2 Dialogisen vertaisprosessin pääpiirteet ja toteutus

Dialoginen vertaisprosessi on refleктоivan vertaishaastattelun sovellus, jonka avulla pyritään käytännön työn kehittämiseen. Menetelmän perusajatuksena, kuten vertaishaastattelussakin on, että keskustelutilanteessa ei ole perinteisesti haastat-

telija ja haastateltava, vaan keskusteluparin muodostavat tasavertaiset kumppanukset. Keskusteluparin voivat muodostaa esimerkiksi päivähoidossa vanhemmat tai työntekijät keskenään. Parien tehtävänä on keskustella ennalta määritellyistä keskusteluteemoista ja sen pohjalta tuottaa yhteinen näkemys jokaiseen teemaan liittyen. Kuitenkin itse keskusteluprosessi jää ainoastaan keskustelijoiden omaan tietoon. Lopuksi eri keskusteluryhmien laatimista vastauksista tehdään yhteinen kooste, jonka pohjalta päivähoidon henkilökunta ja vanhemmat käyvät keskustelua, jossa sovitaan erilaisista toimista ja käytänteistä miten päivähoitoa pyritään kehittämään.

(Pukari 2006, 9-15.)

Dialogisen vertaisprosessin ensimmäinen vaihe kattaa suunnittelun ja tiedottamisen. Tutkimuksella on konsultit, joiden tehtävänä on informoida henkilöstöä ja vanhempia tutkimuksen tarkoituksesta ja siitä miten tutkimusaineiston kerääminen tapahtuu. Ensimmäiseen vaiheeseen kuuluu myös keskusteluteemoista sopiminen ja teemapapereiden laatiminen yksikön toiveiden ja tarpeiden pohjalta. Lisäksi sovitaan prosessin aikataulusta ja siitä, miten käytännössä haastattelu tullaan toteuttamaan. (Pukari 2006, 18.)

Ryhdyimme itse työstämään dialogisen vertaisprosessin ensimmäisessä vaiheessa haastattelumme keskusteluteemoja. Käytimme teemojen laadinnassa apuna Pohjois-Suomen osaamiskeskuksen Anna-Maija Puroilan ja Pirjo Raution laatimia tarinateemoja. Lastentalon henkilökunnan toiveena oli, että keskittyisimme vertaishaastattelussa käsittelemään kasvatuskumppanuutta, toimintatapoja sekä kasvat keskusteluita. Näiden kolmen pääteeman alle laadimme noin 4-5 keskusteluaihetta, joista vanhemmat jakavat mielipiteitään ryhmässä ja sen jälkeen laativat yhteisen vastauksen paperille. Lopuksi pyysimme vanhempia kertomaan kokemuksiaan reflektovasta vertaishaastattelusta ja siitä, miltä heistä kyseinen keskustelutilanne oli tuntunut (LIITE 1).

Toisessa prosessin vaiheessa suoritetaan vertaiskeskustelut. Vanhemmat jakaantuvat 2-4 henkilön ryhmiin ja he saavat suorittaa keskustelun haluamansa ajan-kohtana. Esimerkiksi päiväkodista voidaan varata rauhallisia tiloja halukkaille ryhmille, joissa he voivat suorittaa haastattelun. Vertaiskeskustelua käytyään van-

hemmat kirjaavat yhteisen näkemyksen koontipaperille. Keskusteluprosessi jää ainoastaan vanhempien tietoisuuteen, ja koosteet palautetaan päivähoitoyksikköön. (Pukari 2006, 18.)

Omalla kohdallamme vertaiskeskustelut toteutuivat seuraavasti: Ensiksi toteutimme dialogisen vertaisprosessin vertaiskeskustelun vanhempien osalta Lastentalon syksyn vanhempainillassa syyskuussa 2009. Esittelimme aluksi vanhemmille tutkimuksemme tarkoituksen ja ohjeistimme heitä siitä kuinka haastattelussa edetään. Vanhemmat saivat vapaamuotoisesti muodostaa haluamansa ryhmät ja varasimme päiväkodin tiloja heidän käyttöön, jotta keskustelutilanne olisi heille mahdollisimman rauhallinen. Näin ollen emme tutkijoina voisi vaikuttaa heidän keskustelunsa kulkuun ja vastauksiin. Vertaiskeskustelun aikana Lastentalon henkilökunta ei myöskään ollut paikalla.

Haastatteluun osallistui kaiken kaikkiaan 35 vanhempaa, ja pääasiassa he jakaantuivat kahden ja kolmen hengen ryhmiin. Lisäksi oli kuitenkin kaksi neljän hengen ryhmää, ja yksi vanhemmista suoritti haastattelun yksin, joten hänen kohdallaan dialogisen vertaisprosessin periaate ei toteutunut. Pyysimme vanhempia merkitsemään vastauspaperiin, kuinka monta jäsentä ryhmässä oli, jotta saisimme tietää kuinka monta vanhempaa kokonaisuudessaan osallistui haastatteluun. Yksityisyyden säilyttämiseksi haastatteluun vastattiin nimettöminä ja kaavake palautettiin suljetuissa kirjekuorissa meille tutkimuksen suorittajille.

Päinvastoin kuin alkuperäisen dialogisen vertaisprosessin toteutustavan mukaan halusimme, että myös henkilökunta suorittaa vertaiskeskustelun. Heidän osaltaan keskustelut järjestettiin siten, että: toimitimme henkilökunnalle oman haastattelu-kaavakkeen (LIITE 2), jonka he täyttivät itse muodostamissaan ryhmissä työaikana. Henkilökunta vastasi haastatteluun myös nimettömästi, ja vastaukset toimitettiin suljetuissa kirjekuorissa meille yksityisyyden säilyttämiseksi.

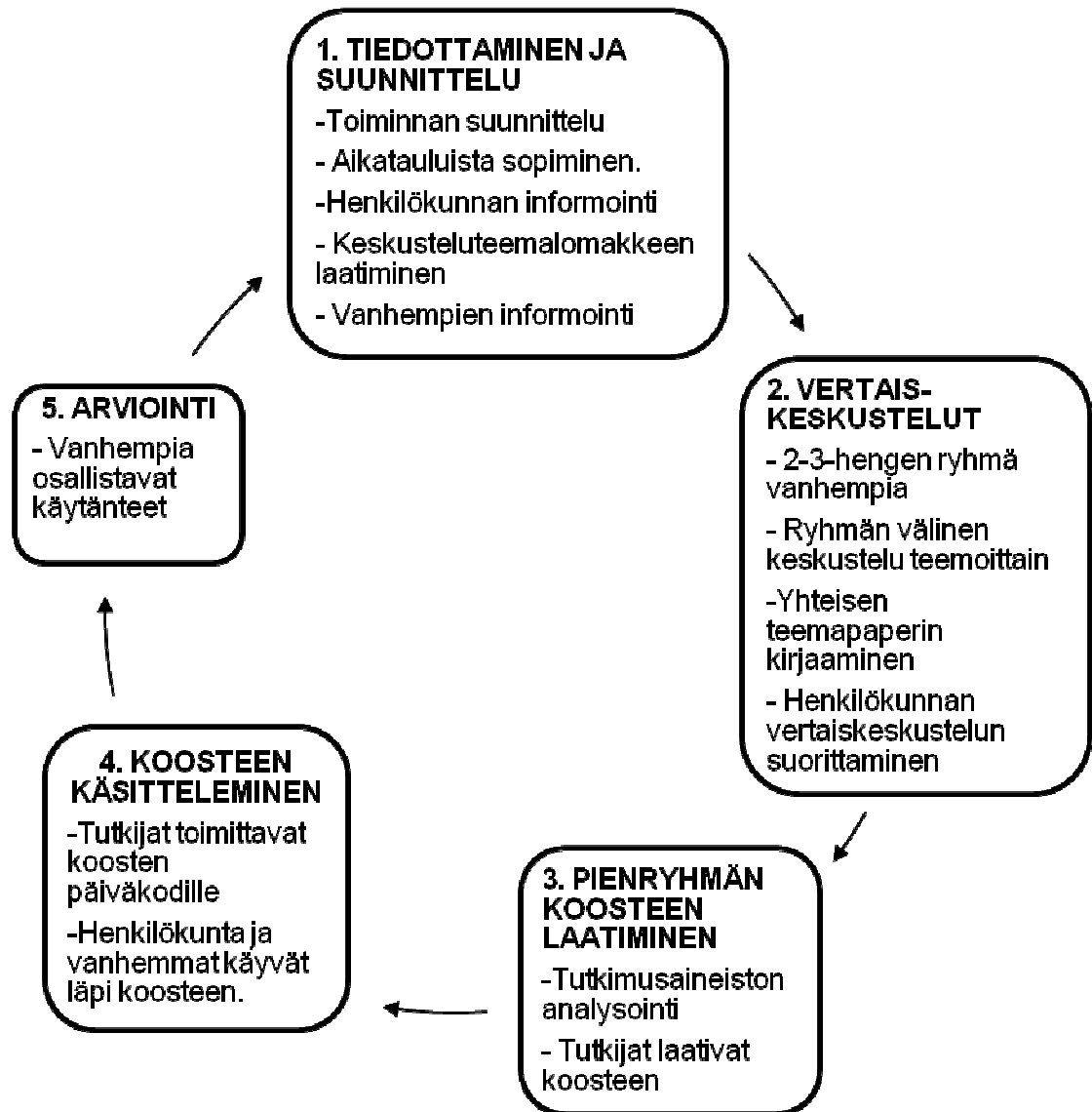
Dialogisen vertaisprosessin kolmannessa vaiheessa henkilökunta ja vanhemmat muodostavat 2-4 hengen pienryhmän, jonka tehtävänä on laatia vanhempien vastausten pohjalta yhteenveto. Lisäksi he suunnittelevat ja järjestävät yhteisen vanhempainillan, jossa vertaiskeskustelujen tulokset esitellään. Vanhempainillassa

sovitaan myös yhteisistä käytänteistä ja menettelytavoista, joiden avulla pyritään saavuttamaan yhdessä sovitut tavoitteet. Lopuksi myös arvioidaan kyseistä haastattelumenetelmää sekä vanhempia osallistavia käytänteitä sekä niiden toteutumista. (Pukari 2006, 18.)

Vertaiskeskustelujen jälkeen emme muodostaneet vanhemmista ja henkilökunnasta pienryhmää, vaan kävimme vastaukset itse läpi ja laadimme niistä koosteen. Toimitimme koosteen Lastentalonpäiväkodin henkilökunnalle. Päiväkodin toiveena oli, että keskitymme ainoastaan haastattelun laatimiseen, suorittamiseen ja koosteen kokoamiseen, sillä he kertoivat pystyvänsä käymään läpi vanhempien kanssa laatimamme koosteen ja sitä kautta kehittämään uusia käytänteitä vanhempien osallisuuden lisäämiseksi. Näin ollen prosessimme poikkeaa alkuperäisestä, jonkin verran.

Prosessiin sisältyy myös henkilökunnan reflektiivinen vaihe. Henkilöstön osalta vertaiskeskusteluja käydään vanhempien keskustelukoosteiden ja asettamien toimintatavoitteiden perusteella. Henkilökunnan keskustelujen tarkoituksena on pohdita sitä, mitä vanhempien antama palaute merkitsee kyseiselle yksikölle ja miten esille tulleet asiat pyritään ottamaan käytäntöön tulevaisuudessa. (Pukari 2006, 29.)

Lastentalon henkilökunnan osalta reflektiivinen vaihe on toteutunut muun muassa hyödyntämällä prosessin avulla saatuja tuloksia Kannuksessa pidetyssä varhaiskasvatuskoulutuksessa. Lastentalon päiväkodin henkilökunnan lisäksi myös muut Kannuksen varhaiskasvatuksen parissa työskentelevä henkilöstö on ollut paikalla koulutuksessa ja näin ollen prosessin avulla saatuja tietoja on voitu jakaa myös muiden Kannuksen varhaiskasvattajien keskuuteen.

KUVIO 2. Dialogisen vertaisprosessin eteneminen Lastentalolla. (Mukaillen Pukari, 2006,18.)

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Totesimme tutkimuksemme kannalta merkittäväksi teokseksi Pohjois-Suomen osaamiskeskuksen, Pirjo Pukarin toimittaman raportin Vanhempien osallisuuden vahvistamisesta vuodelta 2006. Raportti kertoo Oulun läänin alueen kolmessa kunnassa suoritetusta pilottihankkeesta, jonka tarkoituksena on ollut etsiä konkreettisia työtapoja ja keinoja vanhempien osallisuuden lisäämiseksi yksikkötasolla varhaiskasvatuksessa. Tutkimusaineisto hankkeessa kerättiin dialogisen vertais-

prosessin avulla, ja näin ollen hankkeen tavoitteisiin kuului myös kyseisen metodin kokeileminen ja kehittäminen. Hanketta ovat johtaneet yhteistyössä Stakes ja Pohjois-Suomen osaamiskeskus Poske. (Pukari 2006, 14.)

Vanhempien osallisuus-hanke toteutettiin vuosina 2005–2006 . Sen päällimmäisenä tavoitteena oli, että vanhemmat kokevat tulevansa kuulluiksi ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa lapsensa asioihin päivähoitossa. Hankkeeseen osallistui seitsemän pilottipäiväkotiä, jotka sijaitsivat Oulun, Ruukin ja Taivalkosken kunnissa. (Pukari 2006, 14-15.)

Hankkeen myötä tulleen palautteen mukaan vanhemmat ja henkilökunta kokivat, että vertaisprosessi on edistänyt ja tukenut vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Henkilökunnan mukaan vanhempien keskinäinen kanssakäyminen on lisääntynyt sekä he ovat rohkaistuneet tuomaan julki omia mielipiteitään enemmän kuin ennen. Vanhemmat ovat myös kokeneet voivansa vaikuttaa enemmän varhaiskasvatukseen, sillä heidän tietoisuutensa varhaiskasvatukseen liittyvissä asioissa on kasvanut ja he ovat kokeneet tulleensa kuulluiksi. Henkilöstö oli sitä mieltä, että vanhempien osallistaminen edellyttää monikanavaista ja henkilökohtaista tiedottamista. (Pukari 2006, 32-33.)

Vanhempien mukaan osallisuutta voitaisiin lisätä panostamalla tapahtumien tiedotukseen. Lisäksi erilaiset päivähoiton ja perheiden yhteiset vapaamuotoiset tapahtumat ja toiminnat ovat vanhempien mielestä merkittävässä asemassa osallisuuden lisäämisen kannalta. Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus on myös avainasemassa. Henkilöstön ja vanhempien keskustelut koettiin myös tärkeäksi, ja vanhemmat haluavat tehdä enemmän yhteistyötä henkilökunnan kanssa. (Pukari 2006, 32-33.)

Heidän mielestään dialoginen vertaisprosessi oli toimiva, sillä kyseisen prosessin myötä he ovat kokeneet, että heidän mielipiteillään on väliä. Lisäksi henkilökunta on saanut vanhemmilta vahvistusta omille työtavoilleen ja he kokevat ammatillisuutensa kasvaneen henkilöstön välisten keskustelujen myötä. Hankkeen myötä lasten hoitaminen koetaan yhteiseksi asiaksi. Toiminta on etenkin vahvistanut henkilöstön ja vanhempien tasavertaista kohtaamista. (Pukari 2006, 32-33.)

Tutustuimme myös Eeva-Liisa Kronqvistin ja Jaana Jokimiehen kirjoittamaan julkaisuun ”Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina”. Julkaisussa esitellään Vaikuta vanhempi- selvityksen tuloksia ja tuodaan esille vanhempien näkökulmaa ja osallisuutta varhaiskasvatuksessa. (Kronqvist & Jokimies 2008, 5.)

Tutkimusaineisto kyseisessä tutkimuksessa on kerätty Internet-pohjaisen avoimen kyselyn avulla, joten kyseinen tutkimusmenetelmä poikkeaa suuresti omasta tutkimusmetodistamme. Kysymyksessä oli hyvin laaja tutkimus, sillä kyselyyn vastasi 3500 vanhempaa 258 kunnasta eri puolelta Suomea. (Kronqvist & Jokimies 2008, 5, 38.)

Tutkimustulosten mukaan vanhemmat olivat kohtuullisen tyytyväisiä varhaiskasvatustalveluiden toteutumiseen oman perheen kohdalta. Henkilöstön ammatilliseen osaamiseen oltiin tyytyväisiä sekä päivähoidon joustavuuteen. Henkilöstön riittävyteen vanhemmat suhtautuivat kriittisesti. Erityisesti huolissaan oltiin suurista lapsiryhmistä ja henkilöstön jaksamisesta. Tiedottamisen osalta toivottiin enemmän avoimuutta ja yleisesti vanhemmat kokivat, että tiedottaminen saisi olla runsaampaa. Lisäksi myös erilaisille Internet-palveluille oli kysyntää vanhempien keskuudessa. (Kronqvist & Jokimies 2008, 38.)

Varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisen vanhemmat kokivat merkittäväksi yhteistyövälineeksi. Heidän mielestään kehitettävää oli kuitenkin vielä siinä, että vanhemmat otettaisiin täysivaltaisesti mukaan suunnitelmien laadintaan. Vanhemmat kaipaavat paljon puhetta omasta lapsestaan ja hänen kasvustaan ja kehityksestään. Lisäksi vanhemmat korostavat henkilöstön merkitystä oman jaksamisen ja vanhemmuuden tukemisessa. (Kronqvist & Jokimies 2008, 38–39.)

Tutustuimme myös Helsingin Yliopiston Anna-Maria Leinon Pro-gradu-tutkielmaan ”Kasvatuskumppanuus päiväkodissa”. Tutkimusaineisto on kerätty teemahaastattelun avulla ja se suoritettiin Helsingin alueella 12 päiväkodissa siten, että yksi henkilökunnasta ja yksi vanhemmista osallistui haastatteluun. Tutkimuksen toteutus poikkeaa näin ollen omasta tutkimuksestamme. Teemahaastattelulla haluttiin kartoittaa henkilökunnan ja lasten vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä kasva-

tuskumppanuudesta. Vastauksia tutkimuksessa haettiin myös siihen, millä tavoin henkilökunta ja alle 6-vuotiaiden lasten vanhemmat kokevat kasvatuskumppanuuden toteutuvan hoito- ja kasvatussuunnitelmakeskusteluissa ja millaisia kehittämisskohteita kasvatuskumppanuuteen liittyy. Itse halusimme keskittää tutkimuksen koskettamaan ainoastaan Lastentalonpäiväkotia ja lisäksi halusimme, että tutkimukseen osallistuu useampia vanhempia ja henkilökuntaa, kuin Leinon tutkielmassa, jotta saisimme kattavammin tutkimusaineistoa vanhempien ja henkilökunnan osalta. (Leino 2006, 6-7.)

Tutkimuksen mukaan määritelmät ja kokemukset kasvatuskumppanuudesta olivat hyvin monitahoisia. Kasvatuskumppanuus koettiin henkilökohtaisesti ja suhteeseen vaikuttaa suuresti tuttavuus ja henkilöiden väliset kemiaat. Yhteiset edellytykset kumppanuuden toteutumiselle olivat luottamus, kunnioitus ja tiedonkulku osapuolten välillä. Lasta koskevat kasvatus- ja hoitokeskustelut koettiin kasvatuskumppanuuden synnyn kannalta merkittäviksi tekijöiksi. Vallitseviin keskustelukäytäntöihin toivottiin kuitenkin parannusta. Kehittämistoiveita ilmeni myös päivittäisiin kohtaamisiin liittyen. (Leino 2006, 115-117.)

3 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on pienten lasten elämässä tapahtuvaa kasvatusta, jonka päälimmäisenä tavoitteena on lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Yhteiskunnan organisoima varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, jossa lapsen omaehtoinen leikki on avainasemassa. Varhaiskasvatuspalveluiden taustalla vaikuttavat laki lasten päivähoidosta (36/1973) sekä asetus lasten päivähoidosta (239/1973). (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9.)

3.1 Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatus on pienten lasten elämässä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Oleellista laadukkaassa varhaiskasvatuksessa on lapsen hyvinvointi, joka on edellytys kaikelle lapsen kehitykselle, kasvuille ja oppimiselle. Henkilökunnan ja vanhempien keskinäinen yhteistyö eli kasvatuskumppanuus, sekä turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet ja kasvuympäristöt, ovat yksi merkittävimmistä lapsen hyvinvointia edistäväistä tekijöistä varhaiskasvatuksessa. Laadukas varhaiskasvatus muodostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, jossa korostetaan erityisesti myös lapsen omaehtoisen leikin merkitystä. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9-11.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on myös henkilöstön vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus niin yhteisö- kuin yksilötasolla. Varhaiskasvatus on toimintakokonaisuus, joka koostuu kunnallisten ja yksityisten palveluntuottajien lisäksi, myös seurakunnan ja erilaisten järjestöjen tuottamista palveluista. Esiopetus kuuluu myös osaksi varhaiskasvatusta, ja sitä järjestetään vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista. Useissa kunnissa esiopetus on järjestetty sosiaali- ja opetustoimen yhteistyössä, ja näin ollen esiopetus toteutetaan päivähoitopaikkojen ja koulujen yhteydessä. Varhaiskasvatuspalveluiden piiriin kuuluvat, myös ne oppivelvolliset lapset, jotka käyttävät varhaiskasvatuspalveluja,

kuten esimerkiksi iltapäiväkerhoja. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9-11.)

3.2 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden taustalla vaikuttaa Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista vuodelta 2002. Linjaus sisältää keskeiset varhaiskasvatuksen periaatteet ja kehittämisalueet. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on näin ollen yhdenmu-kaistaa yhteiskuntamme varhaiskasvatuspalveluita ja sitä kautta pyrkiä tarjoamaan tasavertaisia varhaiskasvatuspalveluita koko yhteiskunnan tasolla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman avulla pyritään tukemaan palveluiden sisällöllistä ja laadullista kehittämistä. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma toimii kunnallisten, yksikkö- ja lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjana. Suunnitelman tarkoituksena on kehittää henkilöstön ammatillista tietoutta, vanhempien osallisuutta ja lisätä lapsiperheitä tukevien palveluiden välistä yhteistyötä varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan varhaiskasvatusta koskettavat arvot, tehtävät ja tavoitteet. Suunnitelmassa tulee ilmetä myös lapsi- ja oppimiskäsitys sekä millainen on hyvä kasvatus- ja oppimisympäristö. Suunnitelmassa tulee kertoa menetelmistä ja toiminnasta. Erityisen tärkeää on, että näitä kaikkia osa-alueita seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 20.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee ilmetä kaikki yhteiskunnan valvomat ja järjestämät varhaiskasvatuspalvelut sekä niiden sisältö ja ominaispiirteet. Lisäksi siinä tulee ilmetä erityistä tukea tarvitsevien ja pitkäaikaissairaiden lasten sekä vä-

hemmistö kulttuureihin kuuluvien lasten varhaiskasvatuksen järjestäminen. (Valtioneuvosto, periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 20-21.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua. Lisäksi se toimii kunnallisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjana. Kunnallisella tasolla voi olla useita eri linjauksia ja strategioita, jotka määrittelevät varhaiskasvatuspalveluiden sisältöä ja toimintaa. Yksikkökohtaiset varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmat laaditaan kunnallisen suunnitelman pohjalta ja näin ollen kunnan, yksiköiden ja esiopetuksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelmat muodostavat jatkumon keskenään. Yksikkökohtaiset suunnitelmat ovat sisällöltään yksityiskohtaisempia kuin kunnallisella tasolla laaditut suunnitelmat. Niissä kuvataan usein yksikön erityispiirteitä tai painopisteitä tarkemmin, sekä tavoitteet tuodaan esiin yksityiskohtaisemmin. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan vanhempien kanssa yhteistyössä ja sen avulla toteutetaan lapsikohtaista varhaiskasvatusta ja esiopetusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 9.)

3.3 Kannuksen ja Lastentalon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmat

Kannuksen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman toiminta-ajatuksena on tarjota perheille laadukasta, turvallista ja monipuolista varhaiskasvatus- ja päivähoitopalveluja. Lähtökohtana on toimintaympäristön joustavuus, lapsilähtöisyys, yhteistyö vanhempien kanssa ja toimitilojen tarkoituksenmukaisuus. (Kannuksen kaupunki 2006.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan etenkin lasten, henkilöstön ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen eli kasvatuskumppanuuden merkitystä. Avainasemassa on myös lasta ja perhettä palvelevien verkostojen välinen yhteistyö. Tarvittaessa lapselle pyritään järjestämään erityistä tukea siinä ympäristössä ja niiden kasvatuspalvelujen piirissä missä lapsi on. (Kannuksen kaupunki 2006.)

Lastentalon päiväkodin yksikkökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkennetaan Kannuksen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa ja tuodaan kyseiselle päiväkodille ominaisia toimintatapoja ja käsityksiä tarkemmin esille. Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan lapsen leikin ja liikunnan merkitystä. Päivittäisten ulkoiluhetkien lisäksi päiväkodista tehdään erilaisia retkiä mm. lähiympäristöön, luontoon ja mm. uimahalliin. Tärkeänä pidetään myös, että lapsi oppii oikeita kodin töitä, kuten leipomista, siivousta ja pihatöitä. Lapsen kielellisen kehityksen merkitys tuodaan myös esille varhaiskasvatussuunnitelmassa. Aikuisen tehtävänä on huolehtia siitä, että jokaista kuunnellaan ja jokainen oppii myös odottamaan omaa vuoroaan. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2006.)

Kasvatuskumppanuus korostuu myös Lastentalon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa. Pohja tälle kumppanuudelle luodaan heti ensitapaamisesta lähtien. Päivittäisten keskustelujen pohjalta pyritään luomaan yhteisiä kasvatuskäytäntöjä vanhempien kanssa. Edellytyksiä kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi ovat molemminpuolinen kunnioitus, avoimuus, luottamus sekä yhteinen päämäärä. Yksikkökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan myös, että jokaiselle lapselle laaditaan yksilöllinen kasvatus- ja hoitosuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempien lisäksi yhteistyötä tehdään mm. erityislastentarhanopettajan, koulujen ja seurakunnan kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2006.)

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan henkilökunta pyrkii arvioimaan omaa toimintaansa suunnittelu- ja arviointipalaverissa, jotka järjestetään kahdesti vuodessa. Viikoittain järjestetään henkilökunnan palaveri, joissa käydään läpi ajankohtaisia asioita. Lastentalolla järjestetään myös keväisin vanhemmille ja lapsille asiakastytyväisyyskysely. Lisäksi vanhemmilla on myös mahdollisuus varata aika vanhempainvartiin. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2006.)

4 KASVATUSKUMPPANUUS JA SITÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja kasvatushenkilöstön tasavertaista ja kiinteää yhteistyötä, jossa molemmat osapuolet kokevat tulevansa kuulluiksi ja ymmärretyiksi. Lisäksi kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää on, että se lähtee lapsen tarpeista käsin ja sitä ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen. On erityisen tärkeää muistaa, että ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu on lapsen vanhemmilla. Henkilöstöllä taas on ammatillista tietoutta ja osaamista sekä vastuu luoda edellytyksiä kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön toteutumiselle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavia peruseriaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Nämä neljä periaatetta ovat edellytys kasvatuskumppanuussuhteen luomiselle ja ylläpitämiselle.

4.1 Kuuleminen

Toisen kuuleminen on yksi keskeinen asia kasvatuskumppanuuden toteutumisessa. Eläytyvä kuuleminen on toisen huomioimista, läsnäoloa ja keskittymistä toisen puheeseen. Erityisen tärkeää kuulemisessa on myönteisen ja turvallisen ilmapiirin luominen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kuunteleminen on myös riskin ottamista, sillä se edellyttää erilaisten tunteiden sietämistä. Haastavaa voi olla myös se, että kuultavat asiat voivat olla hyvin negatiivisia. Osapuolten välinen ”melu” (saarnaaminen, kritisoiminen, syytely) estää kuulevan suhteen. Erityisen tärkeää on kuitenkin muistaa se, että jo hyvin pienillä eleillä ja ilmeillä voidaan viestittää puhujalle, että kuulija on valmis ottamaan vastaan myös vaikeat asiat tuomitsematta heti puhujaa. Kuulluksi tuleminen on ehey-

tävä kokemus, ja sen vuoksi se on yksi kasvatuskumppanuuden tärkeimmistä periaatteista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

4.2 Kunnioitus

Ihmisellä on tarve tulla hyväksytyksi sellaisena kuin hän on. Toista ihmistä kunnioittava asenne on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Arvostus ilmenee ajatuksina ja sitä kautta tekoina. Avoin ja myönteinen ilmapiiri auttaa ihmistä tuntemaan itsensä arvostetuksi ja kunnioitetuksi. Toisaalta taas toisen mitätöiminen ja sen viestittäminen, ettei toisella tai hänen sanomisillaan ole merkitystä, viestivät taas kunnioituksen puuttumisesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.)

Erilaisuuden kohtaaminen voi luoda haasteita kunnioittamiselle. Erilaiset perheet, arvomaailmat ja kulttuurit voivat hankaloittaa kunnioituksen syntymistä osapuolten välille. Kuuntelemalla voi kuitenkin oppia ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta ja sitä kautta kunnioittamaan ja arvostamaan toista ihmistä. Kunnioittavassa suhteessa on helpompi tuoda rehellisesti julki vaikeitakin asioita. Asioiden salaaminen ja teeskentely ovat taas merkki kunnioituksen puuttumisesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.)

4.3 Luottamus

Luottamus edellyttää kuulemista ja kunnioitusta. Luottamus ei rakennu hetkessä vaan se vaatii aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua osapuolten välillä. On hyvin yksilöllistä, minkä aikaa luottamuksen rakentuminen vaatii, sillä siihen vaikuttavat pitkälti ihmisen aikaisemmat kokemukset ja muistot vastaavanlaisista tilanteista. Kasvattajan suhde lapseen vaikuttaa usein hyvinkin paljon siihen miten vanhemmat kykenevät rakentamaan luottamusta työntekijään. Arkipäiväiset vuoropuhelut lapseen liittyvistä asioista luovat hyvän pohjan vanhempien ja henkilökunnan välisen luottamuksen rakentumiselle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa myös se, miten vanhempi kokee voivansa vaikuttaa lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. Mitä enemmän vanhempien ajatuksia, kasvatuskäsityksiä ja toiveita otetaan huomioon varhaiskasvatuksen kehittämisessä, sitä konkreettisemmin vanhemmat kokevat voivansa osallistua lapsensa kasvatukseen ja kehitykseen. Kasvatuskumppanuuden keskeisenä tavoitteena on luoda luottamuksellinen ilmapiiri vuorovaikutukselle vanhempien ja henkilökunnan välillä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

4.4 Dialogi

Sana dialogi voidaan käsittää lyhykäisyydessään keskusteluna. Pelkkä keskusteleminen ei kuitenkaan riitä, vaan dialogin tarkoituksena on ymmärtää toisen puhetta ja näkökulmia, sekä näin ollen saavuttaa syvällisempi taso. Normaali keskustelu voi jäädä usein hyvin muodolliseksi ja pinnalliseksi, ja voidaan puhua jopa toisen ohitse. Kuitenkaan kaikki tasavertaisuuteen pyrkivät keskustelut eivät välttämättä ole dialogisia, vaan tämä kuvaa myös maailmankuvaa ja ihmiskäsitystä, jotka taas vaikuttavat siihen, miten kohtaamme toisia ihmisiä. (Mönkkönen 2007, 86.)

Dialogisuudella tarkoitetaan yhteisymmärryksen saavuttamista ja taitoa edesauttaa sen rakentumista. Dialogisuuden tavoitteena on saavuttaa ymmärrystä, joka on perustana myöhemmälle ajattelulle ja toiminnalle. Dialogisuuden yksi tärkeimmistä elementeistä on vastavuoroisuus, jossa jokainen osapuoli pääsee vaikuttamaan ja luomaan kyseistä tilannetta. Käytännössä pyritään rakentamaan yhteistä ymmärrystä, jossa kumpikaan osapuoli ei hallinnoi tilannetta, vaan edetään molempien ehdoilla. Dialogisuus ei myöskään ole pelkkää puhetta, kuuntelua ja keskustelua, vaan parhaimmillaan sen avulla osapuolet oppivat ja voivat muuttaa omia mielipiteitään ja asenteitaan. Näin ollen dialogisuutta voidaan ajatella kommunikaation lisäksi ihmisten välisenä suhteena, jossa tapahtuu jotain merkittävää. Dialogissa ei siis pyritä ainoastaan pääsemään sopimukseen vaan pyritään luomaan ympäristö, jossa voidaan saada aikaan useita sopimuksia ja yhteisiä käsityksiä. (Mönkkönen 2007, 86-89; Seikkula & Arnkil 2009, 87-88.)

Ilman luottamusta on mahdotonta synnyttää vuorovaikutuksellista dialogia. Erilaiset näkemykset voidaan kokea uhkana, ja liian avoin ja rehellinen lähestyminen varhaisessa vaiheessa voi saada aikaan väittelytilanteen siitä, kumpi osapuoli on oikeassa. Näin ollen kärsivällisyys on avainasemassa puhuttaessa vuorovaikutuksellisesta dialogista. Tärkeää on siis antaa riittävästi aikaa, jotta vuorovaikutuksellinen ja luottamuksellinen suhde voi muodostua. (Mönkkönen 2007, 89.)

Dialogin eli vuoropuhelun toteutumisen edellytyksenä on kuuleminen ja kunnioittaminen. Aito vuoropuhelu toteutuu, vain jos osapuolet ovat valmiita kuuntelemaan toisiaan, luopumaan omista mielipiteistään ja tarvittaessa oppimaan uutta toiselta. Molempien osapuolten tulisi pystyä tuomaan omat ajatukset ja mielipiteet suoraan ja rehellisesti julki. Dialogi edellyttää myös tasa-arvoisuutta, jossa kumpikaan osapuoli ei ole ylempänä toista. Dialogi on siis yhdessä ajattelemista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38-39.)

Kasvattajan ja vanhemman välinen dialogi voi synnyttää osapuolten välisen yhteisöllisyyden kokemuksen ja tunneliittymisen lapsen asiaan ja kasvatustilanteeseen. Vanhempien välinen dialogi, kuten jaetut kokemukset, voivat tuoda tukea ja helpotusta vanhemmuuteen, mutta myös ammatilliseen kasvattajuuteen. Tavoitettu yhteys omaan sisäiseen kasvattajuuteen antaa herkät korvat kuulla ja sydämen tunnistaa aidosti lasten kokemuksia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 40.)

5 VANHEMPIEN OSALLISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Hyvä kasvatuskumppanuussuhde toimii pohjana vanhempien osallisuudelle. Jatkuva ja luonteva kanssakäyminen päiväkodin ja kodin välillä rohkaisee vanhempia osallistumaan ja vaikuttamaan päiväkodin toimintaan ja toimimaan yhdessä lapsen parhaaksi.

Osallisuus on nykyisin hyvin usein esillä puhuttaessa hyvinvointipalveluista. Kyseisissä palveluissa osallisuudella käsitetään pitkälti sitä, että asiakkaalla on oikeus päättää ja vaikuttaa häntä koskevista asioista. Tämä ilmenee myös lainsäädännössä, kuten laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Osallisuuden edistämiseksi on myös laadittu erilaisia kansallisia sekä kansainvälisiä sopimuksissa, kuten Euroopan neuvoston suositukset kansalaisten osallisuudesta ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus, joiden avulla pyritään myös tukemaan ja edistämään kansalaisten osallisuutta.

Käsite osallisuus tarkoittaa yleisesti yksilön kokemusta hyväksytyksi tulemisesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa häntä koskeviin asioihin täysivaltaisesti. Yksilötasolla osallisuus voidaan jakaa kolmeen perusulottuvuuteen. Nämä ovat psykologinen eli koettu osallisuus, poliittinen osallisuus eli mahdollisuus vaikuttaa ja päättää häntä koskevista asioista ja toiminnallinen osallisuus, joka mahdollistaa yksilön toiminnan hänen eri yhteisöissä. Jos käsitettä osallisuus ajatellaan tunteena tai kokemuksena, sitä parhaiten voi kuvailla sanoilla empowerment (suom. voimaantuminen, valtautuminen.) Erityisen merkittävää osallisuuden kannalta on siis, että yksilö tuntee itsensä hyväksytyksi ja merkittäväksi osaksi yhteisöä, ja hänen näkemysensä kuullaan ja otetaan huomioon. Osallisuuden vastakohta on osattomuus. (Pukari 2006, 1.)

Vanhempien osallisuutta yksikön toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa korostetaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Vanhemmille tulee luoda mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuspalveluiden suunnitteluun ja arviointiin niin yksikkö, kuin kunta tasolla. Henkilökunnan tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa var-

haiskasvatusta, mutta vanhemmat arvioivat tavoitteiden toteutumista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

5.1 Vanhempien osallisuuden lisääminen

Nykyisin varhaiskasvatuksessa korostetaan hyvin paljon vanhempien osallisuuden lisäämistä. Vanhemmilla on usein käsitys, etteivät he ymmärrä riittävästi palveluiden sisällöstä eivätkä sen vuoksi koe voivansa vaikuttaa riittävästi asioihin. Henkilöstön vastuulla on luoda vanhemmille edellytyksiä olla osallisena lastensa varhaiskasvatuksessa. Vanhemmille tulisi järjestää runsaasti mahdollisuuksia keskustella lapsensa kasvatuksesta päivähoiton henkilökunnan kanssa. Avainasemassa on myös keskustelu ja kokemusten jakaminen muiden vanhempien kanssa.

Oleellista on, että vanhemmat otetaan osalliseksi varhaiskasvatuspalveluiden suunnittelua, arviointia ja toteutusta niin yksikkötasolla kuin kunnallisestikin. Tärkeää on huomioida niin palveluiden käyttäjien kuin ammattilaistenkin mielipide, väheksymättä toista osapuolta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25.; Pukari 2006, 3.)

Varhaiskasvatuksessa psykologinen osallisuus ilmentyy siten, että vanhemmat itse kokevat voivansa olla osallisena lapsensa varhaiskasvatuksessa ja sen suunnittelussa. Poliittisen osallisuuden toteutuminen edellyttää taas vanhempien osallistumista varhaiskasvatuksen suunnitteluun. Esimerkiksi vanhempainoimikunnat, varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen ja kaikki muu mahdollinen toiminta, jolla vaikutetaan varhaiskasvatuspalveluiden toteutukseen ja sisältöön, ovat mahdollisuus saada vanhemmat osallisiksi varhaiskasvatusta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25–26.)

Toiminnallinen osallisuus ilmenee vanhempien konkreettisenä toimimisena lastensa varhaiskasvatuksessa. Erilaisten vanhempainiltojen tai teemapäivien järjestäminen ja osallistuminen niihin, ovat osa toiminnallista osallisuutta. Erityisen merkittävää on myös muistaa, että vaikka vanhempi ei hoitopäivän aikana ole konkreettisesti läsnä, on kasvatusoikeus ja -vastuu kuitenkin vanhemmalla ja hänellä tulee

olla mahdollisuus vaikuttaa lapsensa saamaan varhaiskasvatukseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25–26.)

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on mahdollistettavissa parhaiten tavallisissa arjen tilanteissa. Tärkeintä osallisuuden toteutumisessa on se, että eri osapuolet, kuten varhaiskasvatuksessa vanhemmat ja henkilökunta, sitoutuvat osallisuuden edistämiseen. Varhaiskasvatuksessa osallisuuden kehittämiseksi oleellista on se, että pyritään luomaan arkisia käytäntöjä, työmuotoja ja toimintatapoja, joissa vanhemmat ja lapset sekä heidän näkemyksensä ja mielipiteet tulevat huomioiduksi ja kuulluiksi. Haasteellista vanhempien osallisuuden lisäämiseksi varhaiskasvatuksessa onkin juuri se, että osataan luoda näitä arkipäivän käytäntöjä joissa vanhemmat kokevat tulevansa riittävästi huomioiduksi. (Pukari 2006, 3.)

5.2 Vanhempien roolit varhaiskasvatuksessa

Vanhemmilla on havaittavissa erilaisia rooleja varhaiskasvatuspalveluissa. Esimerkiksi palvelutarpeen esittäjän rooli, jossa vanhemmat määrittelevät lapsensa hoidon tarpeen ja sitä kautta päättävät, millaisia palveluita tarvitsevat. E erityisen tärkeää on, että henkilökunta kuulee vanhempia ja pyrkii neuvomaan heitä, jotta he saavuttavat parhaan lopputuloksen. Vanhempien osallisuuden edistämisen kannalta haitallista olisi, jos henkilökunta pyrkisi yksin määrittelemään lapsen tarvitseman hoidon. Näin ollen myöskään lapsen paras ei tulisi toteutumaan. (Pukari 2006, 3.)

Vanhemmat ovat myös asiakkaan roolissa. Heidän osallisuuttaan voidaan pyrkiä edistämään merkittävästi kannustamalla vanhempia osallistumaan aktiivisesti varhaiskasvatuspalveluiden ja siellä tapahtuvan toiminnan suunnitteluun, sekä arviointiin. Kolmanneksi vanhemmat ovat kasvatuksellisen kumppanuuden roolissa, jossa he toimivat henkilökunnan kanssa yhteistyössä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Oleellista on huomioida myös se, että vanhempien kautta ilmenee myös osittain alle kouluikäisten lasten osallisuus. (Pukari 2006, 3.)

Vanhempien osallisuuden kannalta suositeltavaa olisi siis, että vanhemmat itse määrittelevät lapsen hoidon tarpeen ja ovat aktiivisesti osallisina palveluiden suunnittelussa ja arvioinnissa. Erityisen ihanteellista olisi siis, että aloitteita tulisi vastavuoroisesti niin vanhemmilta kuin henkilökunnalta, eikä vastuu aloitteista jää ainoastaan toisen osapuolen harteille. (Pukari 2006, 4.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksessamme halusimme selvittää Lastentalon työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia kasvatuskumppanuudesta, toimintatavoista ja kasvat keskusteluista. Vanhempien osallisuuden lisäämiseksi oli tärkeää myös saada selville haastattelun osallistuneiden toiveet näiden eri osa-alueiden toteutumisesta tulevaisuudessa.

Tutkimus vanhempien osallisuudesta Lastentalon päiväkodilla suoritettiin vanhemmille 9.9.2009 järjestetyssä vanhempainillassa, ja työntekijät vastasivat kyselyyn työpäiviensä aikana heille itselleen sopivana ajankohtana. Kyselyyn vastasi 35 vanhempaa ja 12 työntekijää. Kysely muodostui kolmesta eri teemasta: kasvatuskumppanuus, toimintatavat ja kasvat keskustelut. Teemojen lisäksi pyysimme vastaajia kertomaan mielipiteensä haastattelun keskusteluteemoista ja itse keskustelutilanteesta. Osallistujia neuvottiin jakautumaan 2-5 hengen ryhmiin ja keskustelemaan haastattelun teemoista, jonka jälkeen yhteiset tuotokset kirjattiin haastattelulomakkeeseen ja palautettiin haastattelun suorittajille suljetuissa kirjekuorissa. Vanhempien ja henkilökunnan haastattelulomakkeet olivat teemoiltaan samat.

Koska tilanteessa keskusteltiin ryhmissä ilman tutkijoiden läsnäoloa ja tuotettiin vain kirjalliset vastaukset keskustelun päätteeksi, on mahdotonta tietää tarkkaan, kuinka moni vastanneista oli mitään mieltä. Myös ryhmien sisällä saattoi olla mielipide-eroja, jotka eivät vastauksissa tule ilmi.

6.1. Vanhempien näkemykset osallisuudesta

Haastatteluun osallistuivat ne vanhemmat, jotka olivat läsnä 9.9.2009 järjestetyssä vanhempainillassa. Osallistujat jakautuivat kahteen neljän hengen, kuuteen kolmen hengen ja neljään kahden hengen ryhmään. Yksi vastaajista suoritti haastattelun yksin. Vastaajaryhmille oli etukäteen varattu rauhallisia paikkoja keskustelun

suorittamiseen, eivätkä työntekijät olleet läsnä keskustelutilanteissa. Keskustelun pohjalta tuotettiin kirjalliset vastaukset.

6.1.1 Kasvatuskumppanuus

Ensimmäisen keskusteluaiheen tarkoituksena on saada selville, millaisena kyselyyn vastanneet vanhemmat kokevat kasvatuskumppanuuden ja mitä se heidän mielestään tarkoittaa. Vanhempien mukaan kasvatuskumppanuus on yhteistyötä perheen ja päiväkodin välillä, lapsen yhteistä kasvattamista ja yhteisten tavoitteiden luomista lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi. Tärkeiksi asioiksi vastauksissa nousevat myös yhteiset säännöt, avoin ilmapiiri, toimiva vuorovaikutus sekä avoin ja luottamuksellinen keskustelu.

”Kodin ja hoitopaikan yhteistyötä lapsen parhaaksi.”

”Avointa keskustelua kaikista asioista.”

”... molemminpuoleista luottamusta, vuorovaikutusta, yhteisiä tavoitteita...”

Toisena halusimme tietää, miten vanhemmat kokevat päiväkodin henkilökunnan suhtautuvan heihin vanhempina. Vastausten perusteella työntekijöiden suhtautuminen on lähes kaikin puolin positiivista ja kannustavaa, ja vanhemmat kokivat tulevansa kuulluiksi ja huomioituiksi. Vanhemmat kertovat työntekijöiden suhtautumisen olevan avointa ja välitöntä, luontevaa, asiallista ja tasavertaista. Osa vanhemmista koki tulevansa arvostetuiksi ja kunnioitetuiksi, mutta osa taas toivoi tälle alueelle vielä parantamista. Kyselyyn vastanneissa oli myös sellaisia vanhempia, joiden lapsen tai lasten hoitosuhde oli vasta alkanut, jolloin tarkkaa mielipidettä ei vielä ollut.

”... kunnioittava, henk.kunta kuuntelee mitä kerrottavaa minulla on lapsestani ja ottaa sen huomioon.”

”...kontaktit vähissä!”

”Joskus toivois enemmän arvostusta.”

”Varmaankin ihan hyvä. Tässä vaiheessa vielä vaikea sanoa.”

Vanhempien keskinäiseltä yhteistyöltä toivottiin yhteisiä pelisääntöjä ja niihin sitoutumista sekä keskustelua ja kokemusten vaihtoa. Konkreettisia ideoita olivat tutustumisilta, jossa saman ryhmän lapset ja vanhemmat kokoontuisivat tutustumaan toisiinsa, yhteiset teemaillat, rennot yhteistoiminnat sekä useammin toteutettavat vanhempainillat. Osa vanhemmista koki myös tämänhetkisen yhteistyön olevan riittävää. Osa ei kokenut yhteistyötä lainkaan tarpeelliseksi.

”... että tulisin tietämään lapseni kavereiden vanhemmat.”

”... että kaikki sitoutuisivat päiväkodin sääntöihin...”

”En koe tarvetta yhteistyölle.”

Vanhempien mukaan luottamus vanhempien ja henkilökunnan välillä toteutuu Lastentalolla hyvin tai melko hyvin. Lapsen voi luottavaisin mielin jättää hoitoon tietäen, että hänestä pidetään huolta. Päivän tapahtumista puhuttaessa kerrotaan myös mahdollisista ongelmista, ja niihin puututaan. Vanhemmat kertovat myös lasten viihtyvän hyvin päiväkodissa ja luottavan hoitajiinsa. Vanhemmat toivovat perheen asioiden pysyvän osaston rajojen sisäpuolella, jotta luottamus säilyisi.

”Toivotaan, että perheen asiat pysyvät omalla osastolla!! Haluais luottaa omaan hoitajaan.”

”Luottamus hyvä ja lapsetkin luottaa täysin hoitajiinsa!”

”... en ole koskaan kuullut henkilökunnan puhuvan toisten vanhempien asioista.”

Viimeisenä osana kasvatuskumppanuus-teemaa halusimme vastaajien kertovan, mihin he toivoisivat yhteistyössä jatkossa kiinnitettävän huomiota. Esille nousi paljon vuorovaikutukseen ja tiedonvälitykseen liittyviä asioita. Vanhempainvartteja sekä oman osaston kokoontumisia toivottiin enemmän, jotta kaikki tapaamiset eivät olisi isoja koko talon tapahtumia. Sähköinen kuukausitiedote internetissä helpottaisi vanhempien mukaan tiedonvälitystä. Myös reissuvihkoa ehdotettiin hoitajien vaihtumisen takia, jotta päivänkulku tulisi paremmin selville. Päivänkulusta halettiinkin hieman yksityiskohtaisempaa palautetta kuin mitä tähän asti on ollut. Asi-

oista haluttiin puhuttavan suoraan ja luottamuksella, ja avoimen ilmapiirin toivottiin säilyvän ja tiedon kulkevan hyvin. Osa vastaajista toivoi huomiota kiinnitettävän vuorovaikutukseen, ja osalla ei ollut erityistoiveita tulevaisuuden suhteen.

”Toivomme yksityiskohtaisempaa palautetta päivän kulusta.”

”... että omat osastot kokoontuvat erikseen ei isoja koko talon tapahtumia aina.”

6.1.2 Toimintatavat

Tässä teemassa halusimme alussa selvittää, miten vanhemmat kokivat voivansa osallistua päivähoiton toimintaan. Vaikutusmahdollisuuksiksi nousivat vanhempainillat ja muut yhteiset tilaisuudet, hoitajien kanssa puhuminen, toiveista ja lapsen erityistarpeista kertominen sekä lapsen hoitoon tuominen ja sieltä hakeminen. Osa vanhemmista ei kokenut lainkaan tarvetta osallistua päivähoiton toimintaan, vaan kertoivat luottavansa henkilökunnan ammattitaitoon. Osa taas kertoi vaikuttamiskeinojen puuttuvan kokonaan. Joidenkin vanhempien mukaan myös oma aikataulu estää toimintaan osallistumisen, vaikka mahdollisuuksia järjestettäisiinkin enemmän.

”... tuomalla ja hakemalla lapsi sekä osallistumalla vanhempainiltoihin.”

”En voi juuri osallistua aikatauluni vuoksi, vaikka mahdollisuuksia järjestettäisiin enemmän.”

”Emme koe tarvetta puuttua päiväkodin toimintaan...”

”Ei ole ollut keinoja.”

Suunnitteluun ja kehittämiseen osallistuminen onnistuu vanhempien mukaan esittämällä toiveita ja ideoita henkilökunnalle ja keskustelemalla asioista vanhempainilloissa ja arkena. Osa vanhemmista uskoo työntekijöiden ottavan kehittämisideoita hyvin vastaan ja toteuttavan niitä mahdollisuuksien mukaan. Jotkut vanhemmista kokivat osallistumisen toimivan riittävän hyvin ja niin kuin sen kuu-

luukin toimia, toiset taas kokivat, etteivät voi lainkaan vaikuttaa asiaa. Osa vanhemmista ei osannut vastata kysymykseen, koska eivät olleet vielä keskustelleet varhaiskasvatussuunnitelmasta.

”En voi vaikuttaa.”

”Koemme voivamme keskustella henkilökunnan kanssa esim. vanhempainillassa ja arkenakin.”

Tietoa päiväkodin arjesta ja toiminnasta vanhemmat kertoivat saavansa tiedotteiden, kuukausi-ilmoitusten, työntekijöiden ja lasten kautta sekä toimintasuunnitelmasta. Suurin osa vanhemmista koki tiedon jakamisen toimivan hyvin, ja esimerkiksi näkyvät muistutuslaput saivat erityiskiitosta. Osa vanhemmista kuitenkin koki tiedonvälityksen puutteelliseksi. Tiedotteet tulisi myös lähettää erikseen molemmille vanhemmille, mikäli tilanne niin vaatii.

Tulevaisuudessa vanhemmat haluaisivat osallistua päivähoiton arkitoimintaan esimerkiksi yhteisien tapahtumien kautta. Konkreettisia ehdotuksia olivat iltaisin järjestettävät pihatalkoot, avoimien ovien päivät, isovanhempien päivät sekä aamupala, johon myös vanhemmat voisivat osallistua. Osa toivoo toiminnan jatkuvan samaan tapaan kuin ennenkin, ja osa ei koe tarvetta osallistua lainkaan vaan luottavat ammattitaitoiseen henkilökuntaan.

”Toimintasuunnitelma / kuukausitiedote erittäin hyvä.”

”... pääsääntöisesti lapsen välityksellä.”

”... tiedotteet pitäis laittaa molemmille vanhemmille.”

”... iltaisin esim. talkoot pihamaalla olisivat tervetulleita.”

”... vanhempi olisi mukana aamutoimissa ja aamupalalla edes kerran tutustumassa.”

”Ei tarvetta osallistua nykyistä enempää.”

Päivähoiton suunnitteluun ja kehittämiseen vanhemmat toivoivat tulevaisuudessa enemmän kyselyjä esimerkiksi vanhempien toiveista sekä vanhempainvarttien jatkumista. Myös kehityskeskustelut nousivat esiin tärkeänä vaikutuskanava-

na. Jotkut vastaajista kokivat tämänhetkisen tilanteen olevan hyvä, eikä suunnitteluun ja kehittämiseen tunnettu tarvetta vaikuttaa, vaan asian suhteen luotettiin mieluummin ammattitaitoiseen henkilökuntaan.

”Tarvittaessa esim. kysely vanhemmille mitä toivovat.”

”... suunnittelu ja kehittäminen on ammattilaisten hommaa.”

”Entiseen malliin... Olemme tyytyväisiä.”

6.1.3 Kasvatuskeskustelut

Tämän teeman alussa halusimme saada selville, miten ja milloin vanhemmat keskustelevat henkilökunnan kanssa lastaan koskevista asioista. Kasvatuskeskustelut, vanhempainvartit ja päivittäiset kuulumisien vaihdot koettiin tärkeiksi hetkiksi vuorovaikutuksen kannalta. Vanhemmat voivat keskustella työntekijöiden kanssa myös puhelimitse. Osa vanhemmista koki keskustelumahdollisuuksia olevan riittävästi, mutta etenkin ne vanhemmat, jotka eivät aina pääse osallisiksi lastensa haku- ja tuontitilanteisiin, kokivat nämä mahdollisuudet puutteellisiksi.

”Riittävän hyvin, koska aina voi soittaa.”

”... en ole keskustellut.”

Vastanneiden vanhempien mielestä kasvatuskeskustelut on tällä hetkellä pääosin järjestetty hyvin ja joustavasti. Osan mielestä keskustelumahdollisuuksia on järjestetty riittävästi, mutta osa toivoi keskusteluja olevan useammin. Nykykäytännössä kasvatuskeskustelut järjestetään vanhempien aikataulua mukaillen. Osa vanhemmista ei ollut vielä käynyt kasvatuskeskustelussa, eikä heillä ollut mielipidettä tämänhetkisestä käytännöstä.

”...vanhempien toiveiden mukaan eli vanh. toiveita kysyty ja sen mukaan toteutettu.”

”Kokonaisuutena hyvin järjestetty.”

”... Saisi olla enemmän.”

Kasvatuskeskustelujen hyviä puolia kysyttäessä vanhemmat nostivat tärkeimmiksi teemoiksi tiedon jakamisen ja rakentavan keskustelun lapsen kasvusta ja kehityksestä. Kasvatuskeskustelut tarjoavat hyvän mahdollisuuden rauhalliseen ja syvälliseen keskusteluun sekä lähitulevaisuuden suunnitteluun. Vanhemmat voivat kertoa lapsesta asioita, joilla voi olla vaikutusta lapsen päivähoitoon ja päiväkodin arkeen. Keskusteluissa otetaan huomioon lapsen persoona ja vanhempien toivomukset ja kunnioitetaan näin kotien kasvatuskulttuuria. Myös avoimuus sekä molemminpuolinen luottamus ja arvostus mainittiin hyviksi puoliksi.

"Halutaan kasvattaa yhdessä!"

"Kodin kasvatuskulttuuria kunnioitetaan."

"... että asioista saa keskustella rauhassa, kahden kesken."

Kasvatuskeskusteluista halusimme vielä tietää, miten keskustelutilanteet tulisi vanhempien mielestään järjestää. Osa vastanneista oli sitä mieltä, että keskustelun tulisi tapahtua vanhemman ja työntekijän kesken, kun taas osa kannatti lapsen osallistumista keskusteluun. Kasvatuskeskustelut tulisi järjestää nykyisen käytännön mukaan kaksi kertaa vuodessa, syksyllä ja keväällä, ja sille tulisi varata riittävästi aikaa.

"Nykykäytäntö hyvä."

"Aikuisten kesken."

"... että lapsi on mukana..."

Itse hoitopäivistä vanhemmat kokevat saavansa tietoa vaihtelevasti. Tietoa saa työntekijöiltä, lapselta ja kuukausitiedotteesta. Osa vanhemmista kokee saavansa tietoa riittävästi, kun taas osa kertoo tiedonsaannin vaihtelevan päivästä ja hoitajasta riippuen.

"... helpoiten kyselemällä lapseltani päivän kulusta..."

"Lappujen ja lapsen välityksellä."

"... toiset hoitajat kertovat miten päivä on mennyt, toiset eivät juuri kerro kuin erikseen kysyttäessä."

6.2 Henkilökunnan näkemykset vanhempien osallisuudesta

Henkilökunnalle ei varattu haastattelun suorittamiseen erillistä aikaa, vaan he suorittivat keskustelun työaikanaan. He jakautuivat omatoimisesti yhteen viiden, yhteen kolmen ja kahteen kahden hengen ryhmään. Vanhempien tapaan myös työntekijät keskustelivat aluksi haastatteluteemojen pohjalta, jonka jälkeen he tuottivat omat näkemyksensä kirjallisesti haastattelulomakkeeseen.

6.2.1 Kasvatuskumppanuus

Henkilökunta kuvaili haastattelussa kasvatuskumppanuutta lapsen oppimisen ja kasvamisen tukemiseksi ja turvaamiseksi. Se on henkilökunnan ja vanhempien tasavertainen vuorovaikutussuhde, jossa sitoudutaan yhteisiin sopimuksiin ja tavoitteisiin. Toiminta lähtee lapsen omista tarpeista ja sen päätavoitteena on hyvinvoiva lapsi.

”Päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien yhteistä matkaa jota tehdään käsi kädessä kasvavan ja kehittyvän lapsen parasta ajatellen.”

”...tasavertainen vuorovaikutussuhde, jossa molemmat ovat samanarvoisia.”

Yleinen käsitys Lastentalon henkilökunnan keskuudessa on, että luottamus työntekijöiden ja vanhempien välillä toteutuu erittäin hyvin. Perusteluina tähän he mainitsivat henkilökunnan vähäisen vaihtuvuuden, pitkäaikaiset asiakassuhteet, henkilökunnan ammattitaidon, kasvatuskumppanuuden tärkeyden Lastentalolla sekä vanhempien mahdollisuuden valita työntekijöistä sellainen persoona, jonka kanssa juuri heidän on helpoin puhua. Uuden hoitosuhteen alkaessa varataan aika tutustumiseen ja heti alussa pyritään luomaan riittävä luottamus vanhempien ja henkilökunnan välille. Lastentalolla pyritään molemminpuoliseen avoimeen keskusteluun, ja otetaan huomioon vanhempien toiveet lapsen hoidon suhteen. Tietoja ja ajatuksia vaihdetaan ja käsitellään aina luottamuksellisesti, ja toiminta tapahtuu yhteisesti sovittujen sääntöjen ja sopimusten mukaisesti.

"... henkilökunta ei juurikaan vaihdu, useat perheet ovat pitkäaikaisia asiakkaita, henkilökunta on ammattitaitoista ja kaikki kokevat kumppanuuden tärkeäksi."

"Koemme tärkeänä että jo päivähoitosuhteen alusta luodaan riittävä luottamus vanhempien ja henkilöstön välille."

"Pystymme molemmin puolin puhumaan avoimesti asioista."

Jatkossa työntekijät toivovat kiinnitettävän huomiota etenkin vanhempien osallisuuden kasvatuskumppanuudessa. He odottavat vanhemmilta enemmän aktiivisuutta ja aloitteellisuutta, ja toivoisivat heidän esittävän parannusehdotuksia yhteistyön parantamiseksi. Näiden asioiden pohjalta olisi helpompi löytää uusia työmuotoja ja toimintatapoja. Työntekijät toivovat myös, että voisivat jatkossa huomioida paremmin vanhempien toiveet esimerkiksi ryhmän toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä. Työntekijät myös kannustavat lasten vanhempia perustamaan niin kutsutun vanhempainneuvoston.

"... vanhempien omaan aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen."

"... vanhempien toiveisiin koko ryhmän toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä. Nk. vanhempainneuvoston toiminnan alkuunpanemisen näemme haasteena..."

6.2.2 Toimintatavat

Vanhempien osallistuminen päivähoidon toimintaan, suunnitteluun ja kehittämiseen on henkilökunnan mielestä vähäistä, joidenkin mielestä jopa lähes olematonta. Henkilökunta pohtii, johtuuko vähäinen osallisuus esimerkiksi vanhempien haluttomuudesta tai jaksamattomuudesta, vai luottavatko he vain henkilökunnan ammattitaitoon ja tuntevat näin osallisuuden tarpeettomaksi. Työntekijöille on siis epäselvää, ovatko vanhemmat tyytyväisiä vai tyytymättömiä päiväkodin toimintaan.

”Haluavatko? Jaksavatko? Päivähoitoväki on kuitenkin alan asiantuntijoita...”

”...toistaiseksi ollut vähäistä, lähes olematonta. Jonkun verran ajatuksia tai ehdotuksia on tullut kasvatuskeskustelujen yhteydessä.”

Henkilökunnan mukaan vanhemmat osallistuvat päiväkodin toimintaan lähinnä vain koko perheen tapahtumien tai vanhempainiltojen kautta, varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tarkistettaessa sekä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa tapahtuvissa keskusteluissa. Työntekijät kokevatkin suurimman osan vanhemmista keskittyvän vain oman lapsensa toiminnan suunnitteluun. Vanhempainneuvosto olisi työntekijöiden mielestä hyvä perustaa, sillä vertaisryhmien kokoontuminen voisi olla hyvä tuki vanhemmille heidän kasvatustehtävässään sekä erilaisissa pulma- ja ongelmatilanteissa. Neuvosto ei kuitenkaan ole aiemman tiedon mukaan saanut kovinkaan suurta kannatusta vanhempien keskuudessa.

”... mutta yleensä vanhemmat ”osallistuvat” vain oman lapsensa ”toiminnan” suunnitteluun...”

”... innokkuutta esim. vanhempaintoimikuntaan tms. ei ole ollut.”

Lastentalon henkilökunta kokee tiedonvälityksen vanhempien kanssa sujuvan hyvin, ainakin päiväkodin puolelta. Vanhempien tiedonvälityksen kerrotaan rakoilevan välillä inhimillisten unohdusten takia. Päiväkoti tiedottaa kotia lapsen haku- ja tuontitilanteissa, kuukausitiedotteissa, ilmoitustauluilla, ovitiedotteilla ja erillisillä kotiin toimitettavilla tiedotteilla sekä vanhempainilloissa. Työntekijät kuitenkin huomauttavat resurssien vaikuttavat asioista ilmoittamiseen. Myös varhaiskasvatussuunnitelma mainitaan eräänä tiedonkulun välineenä.

”... on pk:lta päin riittävää (vanh. mielipide) ja myös meidän mielestämme. Toisinpäin tieto ei aina kulje (inhimillinen unohdus).”

”... pyritään informoimaan vanhempia resurssien mukaan...”

Itse arkeen vanhemmat osallistuvat työntekijöiden mukaan hyvin vähän. Oman lapsen hoitopäivän kulkuun liittyvät asiat, kuten esimerkiksi päiväunet, pukeutuminen sekä omatoimisuus ruokailussa ja wc:ssä, sovitaan ja kirjataan henkilökohtai-

seen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Osa työntekijöistä kokee, että vanhemmat ovat haluttomia osallistumaan päiväkodin arkeen, ja arvelevat vanhempien luottavan päivän sujumiseen. Henkilökunnan mielestä vanhempien osallistuminen ja tutustuminen päivittäiseen toimintaan olisi suotavaa, sillä päiväkotiin on mahdollisuus tulla tutustumaan joka päivä, ja hoidossa on myös sellaisia lapsia, joiden vanhemmat ovat päivä kotona. He kuitenkin painottavat, että osallistumisen tulee olla täysin vapaaehtoista ja vanhempien omaan innostukseen perustuvaa. Työntekijät myös toivoisivat aktiivisempaa osallistumista yhteisiin tapahtumiin, ja painottavat niiden tärkeyttä lapselle.

"... on tällä hetkellä olematonta ja sitä voisi kehittää.."

"... tutustuminen päivittäiseen toimintaan on täysin mahdollista koska vain."

"... joskus tuntuu siltä että vanhemmat eivät haluakaan osallistua..."

6.2.3 Kasvatuskeskustelut

Kasvatuskeskustelut ovat henkilökunnan mielestä hyvin järjestetty, ja ne ovat tärkeä ja oleellinen osa kasvatuskumppanuutta. Myös kahdenkeskisiä keskusteluja on mahdollisuus järjestää viikoittain vanhempien tai henkilökunnan niin halutessa. Kasvatuskeskustelut järjestetään syksyisin ja keväisin. Työntekijöiden mukaan syksyn keskustelut toteutuvat hyvin, mutta innokkuus kevään keskusteluihin on vähäistä ja vaatisi kehittämistä. Vastuu kasvatuskeskustelujen järjestämiseen on pääosin henkilökunnalla.

"... on hoidettu hyvin."

"Syksyn keskustelut toteutuvat 100%:sti, keväällä vanhemmat eivät ole innokkaita arviointikeskusteluun."

"... "kahdenkeskisiä" keskusteluja on mahdollisuus järjestää vaikka viikoittain..."

Vanhempien kanssa keskustellaan päivittäin lasta hoitoon tuotaessa ja sieltä haettaessa. Kaksi kertaa vuodessa, syksyisin ja keväisin, varataan hetki lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja tarkastamiseen. Keskustelujen järjestäminen on mahdollista useamminkin, etenkin silloin, kun keskusteluille varataan aika etukäteen. Keskustelu vanhempien kanssa on henkilökunnan mukaan avointa, luontevaa ja helppoa. Pitkä työkokemus ja koulutus auttavat työntekijöitä ottamaan vaikeitakin asioita helpommin puheeksi. Henkilökunnan mielipiteen mukaan vanhemmilla on oikeus tietää lastaan koskevista asioista ja henkilökunnalla on velvollisuus niistä kertoa, mutta sama toimii myös toisinpäin. Henkilökunnan kanssa on mahdollisuus keskustella aina tarpeen vaatiessa.

”Ovikeskustelut, joita tapaa päivittäin keskustelut mahdollisia.”

”Useamminkin vanhemmat voivat varata ajan keskusteluun.”

”Vanhemmilla on oikeus tietää ja meillä on velvollisuus kertoa. Kuin myös toisin päin...”

7 POHDINTA

Nostamme tutkimustuloksista esille asioita, joilla mielestämme on suurin vaikutus vanhempien osallisuuteen, ja joita kehittämällä tätä osallisuutta voitaisiin lisätä. Vaikka tutkimuksemme koskettaa ainoastaan Kannuksen Lastentalon päiväkodin henkilökuntaa ja vanhempia, sen tulokset ovat osittain hyödynnettävissä laajemminkin. Esimerkiksi tuloksissa esille tulleita päiväkodin ja kodin yhteiseen toimintaan liittyviä kehitysideoita voidaan hyödyntää myös muissa päiväkodeissa. Tutkimuksemme tarkoitus on ollut tuottaa päiväkodille ja vanhemmille tietoa, jota he voivat hyödyntää toimintansa kehittämisessä, ja koemme tulosten palvelevan hyvin kyseistä tarkoitusta. Käsityksemme tutkimustulosten hyödyllisyydestä perustuu siihen, että saamiemme tuloksia on hyödynnetty varhaiskasvatushenkilöstön kouluttamisessa, ja niiden pohjalta ollaan järjestämässä Lastentalon päiväkodilla tapahtumaa, jossa pyritään edistämään vanhempien toiminnallista osallisuutta.

Vertaishaastattelun alussa halusimme Lastentalon henkilökunnan ja vanhempien keskustelevan kasvatuskumppanuudesta ja siitä, mitä termi heidän mielestään tarkoittaa ja pitää sisällään. Aihe oli tuttu molemmille osapuolille, mutta emme voi tietää tarkasti, kuinka paljon vastauksissa oli kokemukseen ja tuntemukseen perustuvaa ja kuinka paljon taas opeteltua tekstiä. Avoimeksi jää kysymys siitä, ymmärtävätkö vastaajat todella kasvatuskumppanuuden tarkoituksen.

Kaikki vastaajat painottivat kasvatuskumppanuuden tärkeyttä yhteistyössä sekä itse yhteistyön tärkeyttä lapsen kasvussa ja kehityksessä. Tärkeyden ymmärtämisestä huolimatta osa vanhemmista ei ollut valmis tekemään mitään yhteistyön jatkuvuuden ja parantamisen eteen. Osa vanhemmista kertoi hoitosuhteen olevan vasta niin alussa, ettei mielipidettä työntekijöiden ja vanhempien välisestä kasvatuskumppanuudesta oltu vielä muodostettu. Tässä vaiheessa tärkeäksi aiheeksi olisikin noussut vanhempien ensimmäiset mielikuvat ja ajatukset, sillä Lastentalon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan jo ensimmäisen tapaamisen olevan tärkeä hyvän kasvatuskumppanuussuhteen luomiselle. Toisaalta esimerkiksi luottamuksen syntyminen osapuolten välille vie aikaa.

Osa vanhemmista ei kokenut yhteistyötä lainkaan tarpeelliseksi. Vastaus on ristiriidassa sen tutkimustuloksen kanssa, joka kertoo vanhempien ymmärtävän yhteistyön tärkeyden. Onko tämän mielipiteen taustalla se, etteivät vanhemmat tiedä, mitä kaikkea yhteistyö pitää sisällään, vai onko kyse vanhempien viitseliäisyydestä ja mielenkiinnon puutteesta? Suurin osa vanhemmista koki tämänhetkisen yhteistyötilanteen hyväksi ja riittäväksi. Myös tämän vastauksen kohdalla jää epäselväksi, onko yhteistyötä oikeasti niin paljon kuin hyvä kasvatuskumppanuus vaatisi, vai onko sitä vain tarpeeksi vanhempien omaan viitseliäisyyteen nähden. Mielestämme on huolestuttavaa, että osa vanhemmista ei koe yhteistyötä tarpeelliseksi, koska kuten varhaiskasvatuksen valtakunnallisissa linjauksissakin mainitaan, yhteistyö on tärkeä lapsen hyvinvointia edistävä tekijä. Ilman riittävää yhteistyötä kodin ja päivähoidon välillä lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeä kasvatuskumppanuus ei voi toteutua täysivaltaisesti.

Muutamaa poikkeusta lukuunottamatta yleinen käsitys vanhempien keskuudessa on, että henkilökunta on luotettavaa ja ammattitaitoista. Vain pieni osa vanhemmista toivoi enemmän arvostusta ja kunnioitusta itseään kohtaan. Vastajat eivät kuitenkaan kertoneet, miten kunnioituksen puute ilmenee. Tämä olisi tärkeä tieto henkilökunnalle, jotta oikeisiin asioihin voitaisiin kiinnittää tarkempaa huomiota. Henkilökunta koki luottamuksen vahvaksi, ja perustelivat mielipiteensä erilaisista näkökulmista. Kaskelan ja Kekkosen (2006) mukaan kunnioituksen puute saattaa vaikeuttaa asioiden esille tuomista. Vertaishaastattelussa kävikin ilmi, että osa vanhemmista haluaisi enemmän kyselyjä koskien heidän toiveitaan ja ehdotuksiin päiväkodin toimintaan liittyen. Tästä voi päätellä, että vaikka vanhemmat ja henkilökunta kertovat luottamuksen ja vuorovaikutuksen toteutuvan hyvin. Ehdotuksia on kuitenkin helpompi antaa papereiden kautta kuin kasvotusten. Lasten vanhempien ja Lastentalon henkilökunnan välisessä vuorovaikutuksessa on siis vielä parantamisen varaa, sillä dialogisuuden toteutuminen kasvatuskumppanuuksessa edellyttää, että osapuolet uskaltavat ilmaista omat ajatuksensa ja mielipiteensä suoraan. Esimerkiksi vanhempainilloissa ideoiden julki tuomista voi haitata torjutuksi tulemisen pelko niin henkilökunnan kuin toisten vanhempien osalta. Saamiemme tutkimustulosten mukaan kunnioitus ja dialogi eivät siis täysin toteudu kaikkien vastanneiden vanhempien kohdalla.

Osa vanhemmista koki voivansa osallistua päivähoidon suunnitteluun ja kehittämiseen riittävästi. Perustelujen puuttuessa myös tämä vastaus jättää auki sen, kuinka paljon he todellisuudessa osallistuvat kyseiseen toimintaan. Uudessa hoitosuhteessa olevat vanhemmat eivät osanneet vastata suunnittelua ja kehittämistä koskeviin kysymyksiin. Nämä vaikuttamismahdollisuudet tulisi kuitenkin mielestämme tulla selville jo hoitosuhteen alussa. Mikäli vanhemmilla on vaikeuksia ymmärtää mitä kaikkea suunnitteluun ja kehittämiseen kuuluu ja miten he voivat siihen osallistua, tulisi henkilökunnan selvittää se heille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin mainitaan, että vanhemmille tulisi luoda mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuspalveluiden suunnitteluun. Tietämättömyys vaikuttamismahdollisuuksista saattaa vaikuttaa myös siihen, että osa vanhemmista kokee näiden mahdollisuuksien olevan lähes olemattomat. Henkilökunta kertookin vanhempien osallistumisen rajoittuvan usein vain omaa lasta koskeviin asioihin. Vastauksissaan he listaavat erilaisia ehdotuksia vanhempien osallisuuden lisäämiseksi. Niitä ovat esimerkiksi vanhempainneuvosto ja vertaisryhmät. Joistakin vastauksista kävi ilmi, että vanhempainneuvostoa on aikaisemminkin ehdotettu perustettavaksi, mutta se ei ole saanut kovinkaan suurta kannatusta vanhempien keskuudessa. Tähän saattaa vaikuttaa esimerkiksi se, että vanhemmat pelkäävät neuvoston tuovan heille liikaa vastuuta, sillä jo nimitys ”vanhempainneuvosto” saattaa joidenkin mielestä kuulostaa liian viralliselta.

Vanhempien osallistuminen Lastentalon päiväkodin arkitoimintaan on henkilökunnan mukaan vähäistä tai olematonta. Yksi työntekijöiden ryhmistä kertoi päiväkodissa olevan avoimet ovet joka päivä, mikä mahdollistaa myös hoitopäivän aikana tapahtuvan vierailun. Vanhempien vastauksista ei käy ilmi, ovatko he tietoisia tällaisesta mahdollisuudesta. Kannuksen varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan työntekijöiden ja vanhempien tietojen ja taitojen yhdistämistä, ja parhaiten tätä toteutettaisiin yhteisen tekemisen kautta. Myös Pukari (2003) toteaa vanhempien osallisuuden olevan parhaiten mahdollistettavissa tavallisissa arjen tilanteissa.

Tiedonkulun vanhemmat kokivat yleisesti katsoen hyväksi. Ainoa asia, johon työntekijöiden tulisi heidän mielestään kiinnittää huomiota, on tilanne, jossa olisi tarpeellista lähettää tiedotteet molemmille vanhemmille erikseen. Vaikka samat asiat

kerrotaan myös päiväkodin ilmoitustauluilla, tulisi molempien vanhempien saada postitse oman lapsensa päivähoitoa koskevat tiedotteet.

Myös kasvatuskeskustelut ja muut mahdollisuudet henkilökunnan kanssa keskusteluun jakoivat vanhempien mielipiteitä. Ne saivat vanhemmilta sekä kiitosta että moitetta. Vanhemmilta saatujen tietojen mukaan huomiota tulisi kiinnittää erityisesti sellaisten vanhempien kanssa tehtyyn yhteistyöhön, jotka eivät itse pääse tuomaan ja hakemaan lastaan. Kun vanhempi ei pääse osalliseksi tuonti- ja hakutilanteisiin, hän menettää päivässä kaksi mahdollisuutta kuulumisten vaihtamiseen henkilökunnan kanssa. Kannuksen varhaiskasvatussuunnitelmassa kerrotaan henkilöstön velvollisuudesta antaa palautetta lapsen päivästä. Jatkuva vuorovaikutus henkilökunnan ja lapsen vanhempien välillä on tärkeää, sillä se helpottaa keskustelua ja huolen puheeksi ottamista silloin, kun on havaittu jotain huolestuttavaa lapsen kehityksessä. Onkin tärkeää pohtia, voiko joitain oleellisia asioita lapsen kehityksessä jäädä huomaamatta, mikäli päivittäiset keskustelutilanteet puuttuvat. Haku- ja tuontitilanteissa käydyt keskustelut voidaan korvata esimerkiksi reissuvihkon avulla. Tällöin tärkeät asiat päiväkodin ja kodin välillä kulkeutuvat perille. Kuten aiemmin jo totesimme, joillekin henkilöille voi olla helpompaa puhua asioista välillisesti kuin kasvotusten. Tällöin kuitenkin tahojen välinen keskustelu jää puutteelliseksi, ja kyse on enemmän pelkästä tietojen vaihdosta. Säännöllisten tapaamisten ja keskustelujen puute saattaa vaikeuttaa hyvän luottamussuhteen kehittymistä ja tätä kautta heikentää kasvatuskumppanuuden toteutumista. Kuitenkin henkilökunta ja osa vanhemmista kertovat mahdollisuuksia keskusteluille olevan paljon, sillä päiväkodille voi esimerkiksi soittaa milloin vain.

Vanhemmat kertovat päivittäisten kuulumisien vaihtelevan hoitajan ja tilanteen mukaan. Vanhempien vastausten mukaan jotkut hoitajat puhuvat niukkasanaisesti lapsen päivästä, ja toivovatkin asiaan parannusta. Vastauksista ei kuitenkaan käy ilmi, kuinka yleistä heikko tiedonsaanti on.

Yksi tärkeimpiä vastausten pohjalta tehtyjä huomioitamme oli, että suurin osa vanhempien kehittämistoiveista kohdistui henkilökuntaan, kun taas henkilökunnan toiveet kohdistuivat lasten vanhempiin ja heidän aktiivisuuteensa, aloitteellisuuteensa sekä mielipiteiden ja toiveiden ilmaisuunsa. Etenkin henkilökunta oli tyytyväistä

omaan toimintaansa, jolloin vanhemmilta esiin nousseet kehittämisen tarpeet saattavat tulla joillekin yllätyksenä. Vaikka kyse ei olisikaan suurista kehittämistarpeista, on henkilökunnan hyvä tietää vanhempien mielipiteet, jotta he voivat itse kehittää omaa toimintaansa parempaan suuntaan.

Vanhempien ja työntekijöiden vastauksia vertaillessamme kiinnitimme huomiota vastausten ristiriitaisuuksiin. Vaikka henkilökunta koki riittäviksi esimerkiksi erilaiset vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuudet, vanhemmat saattoivat kokea samat mahdollisuudet lähes olemattomiksi. Tällaiset asiat olisi hyvä käydä yhdessä läpi, vaikka ne ehkä tuntuvat henkilökunnalle itsestäänselvyyksiltä. Etenkin sellaiset vanhemmat, jotka eivät ole päivittäin päiväkodin kanssa tekemisissä, eivät välttämättä ole tietoisia kaikista omaan osallisuuteensa liittyvistä ja vaikuttavista asioista.

Vertaishaastattelun lopuksi pyysimme keskusteluun osallistuneita kertomaan mielipiteensä vertaishaastattelutilanteesta ja sen teemoista. Suurin osa vastanneista vanhemmista koki tilanteen luonnolliseksi, yksimieliseksi ja hyväksi mahdollisuudeksi päästä keskustelemaan toisten vanhempien kanssa. He kokivat teemojen olevan tärkeitä ja hyvin valittuja sekä mielenkiintoisia ja aina ajankohtaisia. Osan mielestä teemoissa ja kysymyksissä oli hieman päällekkäisyyksiä ja toistoa, mikä saattoi vaikeuttaa ja hidastaa keskustelun etenemistä. Jotkut vanhemmista toivoivat, että olisivat voineet vastata kyselyyn kotona ajan kanssa. Osa vastaajista oli jättänyt vastaamatta haastattelua koskeviin kysymyksiin.

Suurin osa työntekijöistä koki keskustelutilanteen mukavaksi ja luontevaksi, ja jokaisella ryhmän jäsenellä oli mahdollisuus sanoa oma mielipiteensä. Keskustelua helpotti osalla se, että ryhmän jäsenet olivat pitkäaikaisia työtovereita. Osa työntekijöistä koki, että kirjallisten vastausten sijaan kysymyksiin olisi ollut helpompi vastata suullisesti. Hyvän ja pitkän keskustelun jälkeen voi olla vaikea tuottaa lyhyitä vastauksia, joka kattaa kaiken keskustelun ja sen lopputuloksen. Dialogisessa vertaisprosessissa on kuitenkin yhtenä pääasiana se, että itse keskusteluprosessi jää pelkästään keskustelijoiden tietoon, ja haastattelijat saavat vain keskustelun pohjalta tuotetut vastaukset. Vanhempien tavoin myös työntekijät kokivat keskusteluteemat ajankohtaisiksi ja hyödyllisiksi, ja he kertoivat vertaishaastattelun tarjon-

neen hyvän tilaisuuden henkilökunnan keskinäiselle keskustelulle. Henkilökunta toivoo etenkin vanhempien vastauksista olevan hyötyä heidän jokapäiväiseen työhönsä.

LÄHTEET

Hakalahti, J & Piippo, P. 2007. ”Mennään rinta rinnan ja yhdessä.” – Kasvatuskumppanuus vanhempien kokemana Simonpuiston päiväkodissa. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kannuksen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2006. Kannus

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta- Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Kronqvist, E-L & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina - Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä. Stakes.

Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R22-2008-VERKKO.pdf> (Luettu 11.6.2009)

Lastentalon päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. 2006. Kannus.

Launonen, M. 2009. Ensiaskleet päivähoitoon – Päivähoito-opas vanhemmille Vihannin kunnassa. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Leino Anna-Mari. 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/pg/leino/kasvatus.pdf> (Luettu 24.8.2009)

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus – dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

- Pukari, P. Vanhemmat osallisina – Käsitteistöä ja menetelmän kehittelyä. 2006. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://www.sosiaalikallega.fi/julkaisut/tyopaperit-ja-muut-julkaisut/Vanhemmatosallisina.pdf> (Luettu 11.6.2009)
- Seikkula, J. & Arnkil, T. 2009. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Siermala, K. 2006. Kasvatuskumppanuus Mäntylän päiväkodissa. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma.
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2009. Vertaishaastattelu. Www-dokumentti saatavissa: <http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/todentuva/tyovalineita/vertaishaastattelu/Vertaishaastattelu.htm> (Luettu 10.11.2009.)
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja Terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Stakes Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066> (Luettu 26.8.2010)
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. Sosiaali- ja Terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Helsinki: Sosiaali- ja Terveysministeriö. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf> (Luettu 26.8.2010)
- Välimäki, A-L. & Järvi, S. 2005. Vertaishaastattelu ja dialoginen vertaisprosessi. Teoksessa R. Seppänen-Järvelä (toim.) Hyvät käytännöt – menetelmäkäsikirja. Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Stakes. Helsinki.

Pdf-tiedosto. Saatavissa:

[http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/alpo/home.nsf/files/Vertaismenetelm%C3%A4%20kehitt%C3%A4v%C3%A4n%20arviointin%20v%C3%A4linein%C3%A4/\\$file/Vertaismenetelm%C3%A4%20kehitt%C3%A4v%C3%A4n%20arviointin%20v%C3%A4linein%C3%A4.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/alpo/home.nsf/files/Vertaismenetelm%C3%A4%20kehitt%C3%A4v%C3%A4n%20arviointin%20v%C3%A4linein%C3%A4/$file/Vertaismenetelm%C3%A4%20kehitt%C3%A4v%C3%A4n%20arviointin%20v%C3%A4linein%C3%A4.pdf) (Luettu 18.2.2011)

9.9.2009

KYSELY VANHEMPIEN OSALLISUUDESTA LASTENTALON PÄIVÄKODILLA

Keskustelkaa vapaasti ryhmässänne alla olevista vanhempien osallisuuteen liittyvistä teemoista ja kirjoittakaa keskustelunne pohjalta omat näkemyksenne teemakohtaisesti. Pyrkikää vastaamaan kokonaisiin lausein ja perustelkaa vastauksessanne, miksi päädyitte juuri kyseiseen tulokseen. Teemojen yllä olevat kysymykset ovat apuna keskustelun herättämiseksi ryhmissä, jonka jälkeen täydennätte kysymysten alla olevat lauseet omilla vastauksillanne.

Kyselyyn vastataan nimettömänä ja lomakkeet palautetaan suljetuissa kirjekuorissa yksityisyyden säilyttämiseksi. Tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja yhteenveto tutkimuksen tuloksista pyritään julkaisemaan Lastentalon henkilökunnalle ja vanhemmille vanhempainillassa keväällä 2010.

Ryhmän koko: _____ henkilöä

1. Kasvatuskumppanuus

Mitä tarkoittaa kasvatuskumppanuus?

Kasvatuskumppanuus on mielestäni _____

Miten koen päivähoidon henkilökunnan suhtautuvan minuun vanhempana?

Päivähoidon henkilökunnan suhtautuminen minuun vanhempana on _____

Miten koet vanhempien keskinäisen yhteistyön toteutuvan?

Toivoisin vanhempien keskinäiseltä yhteistyöltä _____

Miten koen luottamuksen toteutuvan Lastentalon päiväkodilla henkilökunnan ja vanhempien välillä?

Luottamus vanhempien ja henkilökunnan välillä toteutuu Lastentalolla _____

Miten toivoisin yhteistyön tulevaisuudessa toteutuvan?

Yhteistyössä toivoisin jatkossa kiinnitettävän huomiota _____

2. Toimintatavat

Miten koet voivasi osallistua päivähoiton toimintaan?

Koen voivani osallistua päivähoiton toimintaan _____

Miten koet voivasi osallistua päivähoiton suunnitteluun ja kehittämiseen?

Koen voivani osallistua päivähoiton suunnitteluun ja kehittämiseen

Miten ja minkä verran koet saavasi tietoa päiväkodin arjesta ja toiminnasta?

Saan tietoa päiväkodin arjesta ja toiminnasta _____

Miten toivoisit voivasi olla mukana päivähoiton arjessa?

Tulevaisuudessa haluaisin osallistua päivähoiton arkitöihin _____

Miten toivoisit voivasi olla mukana päivähoiton suunnittelemisessa ja kehittämisessä?

Tulevaisuudessa haluaisin osallistua päivähoiton suunnitteluun ja kehittämiseen _____

3. Kasvatuskeskustelut

Missä määrin koet voitavasi keskustella päivähoidon henkilökunnan kanssa lapsesi asioista?

Keskustelemme päivähoidon henkilökunnan kanssa lastani koskevista asioista _____

Miten kasvatuskeskustelut on mielestänne järjestetty?

Kasvatuskeskustelut on mielestäni järjestetty _____

Kasvatuskeskusteluissa on mielestäni hyvää _____

Miten ja missä määrin koet saavasi tietoa lapsesi hoitopäivästä?

Saan tietoa lapseni hoitopäivästä _____

Miten kasvatustilanteet tulisi mielestäsi järjestää?

Keskustelutilanteet tulisi järjestää _____

4. Haastattelusta

Miten olette kokeneet tämän kyseisen haastattelun ja siinä esille tulleet keskusteluteemat?

Keskustelutilanne on tuntunut _____

Keskusteluteemat haastattelussa ovat olleet _____

Kiitos vastauksistanne!

KYSELY VANHEMPIEN OSALLISUUDESTA LASTENTALON PÄIVÄKODILLA

Keskustelkaa vapaasti ryhmässänne alla olevista vanhempien osallisuuteen liittyivistä teemoista ja kirjoittakaa keskustelunne pohjalta omat näkemyksenne teemakohtaisesti. Pyrkikää vastaamaan kokonaisin lausein ja perustelkaa vastauksissanne, miksi päädyitte juuri kyseiseen tulokseen. Teemojen yllä olevat kysymykset ovat apuna keskustelun herättämiseksi ryhmissä, jonka jälkeen täydennätte kysymysten alla olevat lauseet omilla vastauksillanne.

Kyselyyn vastataan nimettömänä, ja lomakkeet palautetaan suljetuissa kirjekuorissa yksityisyyden säilyttämiseksi. Tutkimusaineistoa käsitellään luottamuksellisesti, ja yhteenveto tutkimusten tuloksista pyritään julkaisemaan Lastentalon henkilökunnalle ja vanhemmille vanhempainillassa keväällä 2010.

Ryhmän koko: ____ henkilöä

1. Kasvatuskumppanuus

Mitä tarkoittaa kasvatuskumppanuus?

Kasvatuskumppanuus on mielestämme _____

Miten koet luottamuksen toteutuvan Lastentalon päiväkodilla henkilökunnan ja vanhempien välillä?

Luottamus vanhempien ja henkilökunnan välillä toteutuu Lastentalolla _____

Miten toivoisit yhteistyön tulevaisuudessa toteutuvan?

Yhteistyössä toivoisimme jatkossa kiinnitettävän huomiota _____

2. Toimintatavat

Millaisena koet vanhempien osallistumisen päivähoiton toimintaan, suunnitteluun ja kehittämiseen? Miten toivoisit vanhempien osallisuutta kehitettävän?

Vanhempien osallistuminen päivähoiton toimintaan, suunnitteluun ja kehittämiseen

Millaisena koet henkilökunnan ja vanhempien välisen tiedonkulun? Miten toivoisit tiedonkulkua kehitettävän?

Henkilökunnan ja vanhempien välinen tiedonkulku _____

Miten toivoisit vanhempien osallistuvan päivähoiton arkeen?

Vanhempien osallistuminen päivähoiton arkeen _____

3. Kasvatuskeskustelut

Miten kasvatuskeskustelut on mielestänne järjestetty? Miten kasvatuskeskusteluja voisi kehittää?

Mielestämme kasvatuskeskustelut _____

Missä määrin koet voivasi keskustella vanhempien kanssa lasten asioista?

Keskustelu vanhempien kanssa _____

4. Haastattelusta

Miten olette kokeneet tämän kyseisen haastattelun ja siinä esille tulleet keskusteluteemat?

Keskustelutilanne on tuntunut _____

Keskusteluteemat haastattelussa ovat olleet _____

Kiitos vastauksistanne!